

Heckenast Gusztáv kiadó-hivatalában Pesten (egyetem-utca 4-ik sz.) megjelentek, és Rath Mór pesti, Nagel és Wischán budai könyvárusoknál kaphatók:

Magyar történelmi emlékek.

Kiadja
SZALAY LÁSZLÓ.
Gróf Károlyi Sándor Pulay Jánosnak
ÖNÉLETIRÁSA SZATHMARI BÉKESSÉGRŐL
és naplójegyzetei. irt munkája.
(A „Magyar Történelmi Emlékek“ IV. és V. kötete.)
Nagy 8-rét, két kötetben (XXIV. 390—506 lap füzve 8 ft. 40 kr.)

AZ AUSZTRIAI BIRODALOM

jelesen a magyar koronaországainak

statistikai kézikönyve.

Irtja
dr. KONEK SÁNDOR,
egyetemi jogtanár, magyar tud. akadémiai lev. tag.
Nagy 8-rét (XIV. 670 lap), füzve 5 ft.

VILÁGTÖRTÉNET TANKÖNYVE

Tekintettel a műveltségre, irodalomra és vallásra.
Irtja **Dr. Weber György.**
A tizedik bővített eredeti kiadás után magyarítva.
Kilenczedik füzet.
Ezen munka 20 ötvés füzetben jelenend meg. — Egy-egy füzet előfizetési ára 40 kr. —
A füzetek hónapokint rendszeres adatnak ki.

tüdőhólyagcsák hámja első olvasókönyv

felettü vita.

Irtja **BAKODY TIVADAR,** tudor.
Egy kömetszetü táblával.
24 lap), nagy 8-rét alakban. Ára 40 kr. (1—3)

A gyakorlati ORVOSTAN KÉZIKÖNYVE

KUNZE
hasontartalmu munkája nyomán és a magyarországos egyetem irányának tekintetbe vételével kidolgozta
SZABADFÖLDI MIHÁLY.
Nagy 8-rét. (422 lap.) Füzve 4 ft.

ÁLLATGYÓGYÁSZAT,

vagyis: a lovak, szarvasmarhák, juhok, kecskék és sertések, s egyéb hasznos házi-állataink betegségeinek megismerése s gyógyítása.
Állatorvosok, falusi gazdák és gazdatisztek számára.
Irták **EISENMAIER SÁNDOR,** klev. állatorvos s a m. k. állatgyógyintézet tanszéke, és **GÖBEL COELESTIN,** okl. állatorvos.
Második kiadás. — Számos a szövegbe nyomtatott ábrával.
8-rét. (336 lap.) Füzve 80 kr.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1865 (egyetem-utca 4-ik szám alatt).

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában Pesten (egyetem-utca 4 sz.) megjelentek és Rath Mór pesti, Nagel és Wischán budai könyvárusoknál kaphatók:

EMLEKIRAT.

Irtja
Jósika Miklós.
Negyedik kötet.
8-rét (166 lap). Borítékba füzve 1 ft.
(Ezen kötettel az Emlékirat be van fejezve.)

A MAGYAR NÉP DALAI és DALLAMAI

Hangjegyekre tette és kiadta
SZINI KÁROLY.
Harmadik füzet. — 50 dal.
E folyam négy füzetből fog állani, mely 200 dalt és dallamot foglaland magában.
Egy-egy füzet ára 30 kr.

SZVORENYI JÓZSEF

kisebb

magyar nyelvtana.

Az algymnasiumi és iparodai
harmadik osztály használatára.
Második rész: MONDATTAN.
8-rét (111 lap). Füzve 40 kr.

A B C,

vagy

első olvasókönyv

magyar és német tanulók számára.

Negyedik kiadás. — (131 lap). Kötve 25 kr.

A ker. kath. egyház FŐHIT- és ERKÖLCSTANAI

tizennégy oktatásban előadva.
Vallási tan- és olvasókönyv kiváltképen
vasárnapi iskolák számára,
egyszersmind gyakorlati kézikönyv vallásoktatók számára.

Irtja **WEINHOFER JÓZSEF,**
jubilált áldozár, IX Pius pápa ó szentségének titkos kamarása, a cs. ausztr. Leopold-rend lovagja, szentszéki ulnok és pinkafői lelképásztor.
Második kiadás. — 8-rét (84 lap) 20 kr.

FÜGGELÉK

az ideigl. törvénykezési szabályokhoz.
Az új törvénykezési rendszer behozatala óta kibocsátott szabályrendeleteknek hivatalos felhívás és hiteles adatok nyomán összeállított teljes gyűjteménye.
Harmadik folyam. — Első füzet.
(1865. január—június. I.—XXII. sz.)
Nagy 8-rét (VIII. és 64 lap). Füzve 60 kr.

Pest, augusztus 27-én 1865.

Előfizetési feltételek 1865-dik évre: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft. — Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokk illetőleg, 1865. november 1-től kezdve: Egy, négyszer használtott petti sor ára, vagy annak helye egyeztetési díjtól 10 kr-ba; háromsor: vagy többszöri ígdtárártól csak 7 kr-ba számítatik. — Külföldre névze kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad, Hamburg és Altonában: Haasenstein és Vogler. — M. Frankfortban: Otto Mollén és Jaeger könyvkereskedése; Bécsben: Oppelk Alajos. — és Pesten: a kertész-gazdasági ügynökség is. József-tér, 14 sz. a. Bélyeg-díj, külön minden ígdtás után 30 ujkr.

Adler Vincze.

A közelebb lezajlott pesti nagyszerű zeneünnepek után s az ott feltűnt nagy hangzásu nevek mellé szabad legyen olvasóink figyelmét egy kissé elfelejtett hazai tehetségre visszavinnünk, egy a hazai föld-ről szintén nagy reményekkel távozott s a külföld művészeti légkörében kiképződött hazánkfia, kinek a sors eddigéig csak kisebb mértékben adá meg ugyan vágyai teljesülését, de ki nem csak a nevéhez kötött reményeknél, hanem működésének eddigi eredményeinél fogva is megérdemli, hogy róla megemlékezzünk. S talán fog akadni e sorok olvasói között, ki érdekes párhuzamokat is fog tenni két hasonló kiindulásu pálya között, ki látni fogja a hasonlatosságot a külső körülmények, s a különbséget a geniusz és szerencse áldásai között, mely ama művészeti pályák hőseit környezé.

Azon művész hazánkfia, kiről most szólni akarunk, Adler Vincze, az egykori virtuóz csodagyermek, a volt budai derék karigazgatónak fia és Erkel Ferencz rokona, ki évek óta nem csak a zongoravirtuózok, hanem az eredeti szellemű zeneszerzők sorában is első helyet foglal el s Párisban és Sveiczban számos kitüntetésben részesült.

Adler Vincze 1826. april 3-kán született Győrött. Mint hat éves gyermek kezdé el a zenegyakorlatokat otthon házi körében, nénye és atyja vezérlete mellett. Tíz éves volt, midőn a pesti nemzeti kaszinóban egy hangverseny alkalmával először lépett fel nyilvánosan, a midőn egy jeles és nehéz zenedarabot oly általános sikerrel játszott el, hogy Erkel érdemesnek tartotta, a sokat ígérő gyermek további kiképezését magára vállalni. Azonban ezen viszony nem tartott sokáig, mert a gyermek atyja budai karigazgatóvá választatván s Győről Budára tevént átkelését, fiát is a maga szárnyai alá vette, ki azután itt törhetlen szorgalommal képezte magát további pályájára.

Az 1832-i hosszú országgyűlés alatt több ízben hallatá magát a gyermek virtuóz Pósonyban, majd Pesten és Budán is. 1843-ban a 17 éves ifjú Bécsbe ment, hogy ze-

netanulmányait nagyobb erővel folytassa. 1849-ban Sveiczba utazott, hol önálló művészként lépént fel, a legnagyobb elismerésben részesült s egyhangulag a zongoravirtuózok első sorába helyezték. A sveiczi hírlapok lelkesedéssel szólottak nem csak játékaról, hanem saját szerzeményeiről is. Többi között egy csupán balkézre irt szerzeményét dicsérték, melyben a félkézzel játszó mű is ugy tűnt fel, mintha egy egész zenekar játszott volna. Mindamellett Adler célja, mint annyi más akkori virtuóznak, nem csupán a külső technikai tökély volt;

ADLER VINCZE.

ez által oda törekedett, hogy a technikai nehézségek legyőzése után a művészet szellemi céljainak elérésére képesítse magát. És tagadni nem lehet, hogy csak kevesen találkoznak, kik roppant technikai nehézségekkel járó szerzeményeit sikerrel eljátszani képesek.

A következők években mint előadó mű-

vész és zeneszerző egyforma szerencsével működött. Játékának épen ugy, mint szerzeményeinek jellemző vonása bizonyos eredetiség volt, melynélfogva mélyen behat nem csak a különféle időszakok, hanem a különféle népek zenéjébe is, s ezt ép, egészséges humorisztikai alakban tudja feltűntetni, a művészet igényeinek teljes kielégítésével. Vannak Adler Vinczének oly művei, melyekben valóságos zenészeti régiségbuvárnak látszik; vannak ismét mások, melyek egy-egy külön népfaj zenéjét tüntetik elő oly élénk és hatásos alakban, hogy az illető népfaj mind saját honfűrésára ismerne a szerzőben. E jellemző sajátosság természetesen leginkább kitűnik magyar szellemű műveiben.

Hadd érintsük itt néhány szóval kiválóbb szerzeményeit. Ódon szerzői művei között első helyen áll „Boszorkánytánc“-a (Danse bohémienne), mely a legféltelenebb örömrivalgás, boszorkányok tombolása, kiknek viharos zaja csak akkor szűnik meg egy percze, midőn a boszorkánykirály belép s az egész vad sereg lábához teszi le a hódolatát, hogy azután annál eszeveszettebben folytathassa kicsapongó dárídóját.

Egy másik ily ódon zamatu szerzeménye a „Lantos ének“ (Chant du bard,) melyben Adler középkori zenészként lép fel, a milyen nálunk Tinódy volt s ősi egyszerűségében mond el egy dalt a honkereső magyarokról, mely így kezdődik:

„Hős Etele	Ég ostora
Hazát lele	Elsodora
Ugy magának	Népet, királyt.
Mint fajának	A mit talált stb. stb.

E dalban a szerző két alapeszmét fűzött egymásba, az egyik egy friss magyar, mely tette buzdít; a másik egy busongó lassu, de mindkettőn az ősi naiv egyszerűség ömlik el.

Egy harmadik jeles szerzeménye Adlernek egy „Nagy induló“ (Grande marche). Ugy tudjuk, hogy művész hazánkfia már régebben egy „Sz. István“ című operát szándékozott írni s ezen „nagy indulója“ mintegy alapját képezné e dalműnek. Vajha

szavainak azon hatása lehetne, hogy a megkezdett derék alapon a mű további felépülését siettetnénk!

Nem ezünk Adler nagy számu szerzeményeinek teljes sorát adni, csupán annyit jegyzünk meg, hogy számos kedélyes és vidám menetű művei mellett vannak olyanok is, melyek a klasszikus zeneköltők komolyságára emlékeztetnek. Ott van a méltóságosan komor „Roccoco keringő” a czopfos korból, ott a vidám „Falusi keringő” s a negédes „Stajer tánc”, mely utóbbit a közönség annyira megkedvelé, hogy hangversenyekben több ízben kellett ismételnie, ott van végre az idylli „Édes semmit nem tévés” (Dol-e far niente), melyet hallva, valóban megkívánjuk az olasz nép tétlen mé-lázását.

Ujabb nagyobb művei között legjelentékenyebb műve a teljes zenekarra irt nagy „Concert”-je, melylyel 1863-ban lépett a párisi közönség elé, még pedig teljes sikerrel.

Adler Vincze 1857 óta állandóan Páris-ban lakik, hol mint zenetanító, szerző és hangversenyző Sveiczba, különösen Genf-be, hol az előtt mint hangversenyző annyira babért aratott, de mindeddig sem Angliát, sem Németországot még nem látogatta meg. Sőt itthon hazájában is már csak az idős emberek ismeri, mint egykori igen fiatal művészt, s bizonyosan nagy megelégedésünkre szolgálna, ha végre időt és alkalmat találna, hogy tehetségének s tanulmányainak gyümölcseit itthon is bemutassa.

Az érdekelttség és szives fogadtatás bizonyosan nem hiányoznak — és a közelebbi idők újra hatalmas biztonsággal szolgálták, hogy Budapest zenészeti tekintetben már némi jelentőséggel kezd birni az európai fővárosok sorában. Tehát a közel viszontlátásig!

H.

Gedők Anna.

Szent karácsony éjjelében
Lány- s legények összejönnek
Olomónti, — lányok férjket,
Asszonyt néznek a legények.

Már a tűz ég . . . körülállják
Szőke, barna, ifjú lányok;
Kész az ólom . . . út az óra
Innen-onnan viradóra . . .
Az éjféli haragszóra
— Mintha benne Isten szóla —
Összenéznek a leányok . . .
Szemök lángol, ég orozájok,
A láng bűvös fényt vet rájuk.

Nagy-szaporán forog a kéz,
S ott a vízben az alak kész;
Jár a lányok szava körbe:
„Ni! a bajsza milyen pörge!
Teste karsu, sugár, deli,
Szeme fénytel, tüzzel teli . . .
Helyre legény ez a Tamás!
Mert hát ki is volna a más?
No, már Klára ne is kérdjed:
Ha Tamás lesz-e a férjed?
Ot hónapra, tíz hónapra,
Mintha már is igaz volna.”

Halvány-arczu Gedők Anna
Kezén forog most a kanna,
S mint forgatja, piczi szája
Ily búszókat susog rája:
„Úrge, hőrösök, gólyafészek,
Tarka kígyó mérges nyelve,
Ezt az ólomot itt vegyétek,
Ezt az ólomot itt hitelbe,
Mondjátok meg jóelőre:
Kivel megyek esketőre?”

Ólom ömlik hideg vízbe,
Ólom ömlik szentelt vízbe, —
S a mint ömlik, süri pára
Csap fel lányok orczájára . . .
Szél süvöltöz, és az orkán
— Szárnyán ezer jajsztót hordván —
At-átcsapok a kéményen . . .

Félelem ül a legényen,
Félelem ül a leányon:
Összebukik kettő-három.
Vizbe nézve szól az egyik:
„Csontját látom egytől egyig!” . . .
Vizbe nézve szól a másik:
„Kezében egy — kasza látszik!” . . .
— „Halál! halál!” rettenéssel
Hamar e szó terjed széjjel.
— Halvány Anna nem szól semmit,
Hidig futja végig testit, —
Fázik szegény, reszket szegény,
Két nagy könyt ott csillog szemén.
— Édes anyám vesd meg ágyam!
Hadd aludjam puhán, lágyan . . .
Koszorút fonj menyegzőre:
Megyek, anyám, esketőre. —

Dobó László.

A rómaiak temetkezése.

Az emberi élet nagy és változatos drámáját egy megdöbbentő tragikai esemény — a halál zárja be. A lefolyt eseményeket s cselekményeket elzáró függöny a — *sir*. Az ember élet végjelentését nagyszerűvé, s meghatóvá akarva talán tenni a régiek, semmire sem fordítanak annyi s oly nagy gondot, mint a temetkezésre. Mindenki, mondhatni aggodalmas kegyeletességgel igyekvők övének eltemetetését lehetőleg tiszteletteljessé s meghatóvá tenni. A temetkezés különösen a rómaiaknál hosszadalmas, egész az apróságig vitt formaszertartásból állott, melyekről nem lesz érdekeltlen némelyeket megemlíteni, annyival is inkább: mivel mostani temetkezéseinkben vannak több oly hagyományos szokások, melyekről kevés ember tudna számot adni, hogy honnan vettük, de a melyekre a rómaiaknál azonnal reá ismerhetünk.

A rómaiak vallásos meggyőződésüknek fogva voltak mintegy kényszerítve arra, hogy halottaikat eltemetésére a legszigorubb pontossággal felügyeljenek. Az volt nevezetesen a közhit, hogy a mely halott vagy éppen el nem temetett, vagy illő eltakarításban nem részesülhetett, a lelkek nyugvó helyére (ad sedes quietas bonorum) el nem juthatott; hanem száz évig kelle bolygania, e helyet környező *Styx* vizénél. A honnan szokás volt, hogy ha valaki nyomtalanul halt el, leginkább a vízben, tengeri utazás alkalmával — az ily halott rokonai, hogy felmenték a szerencsétlen halottat e hosszas bolyongástól, üres sírdombot (tumulum inanimem, *avorizipov*) emeltek számára. Ugyane hitből folyó kegyeletes kötelesség volt az is, hogy ha valaki például utközben véletlenül valamely eltemetetlen holtra bukkant, el nem mulasztá, arra egy röget vagy kodarabot vetni. Ime mindjárt egy szokás, mely még ma is él közöttünk; ha bár a kegyelet más színezetet ad is mai nap annak; — a szokásban levő eljárás, különösen a római katolikusoknál, mely szerint a halottat kísérik majd mindenike egy-egy röget dob a koporsóra — bizonynyal római szokás maradványa. E kegyelet elmulasztása a rómaiaknál büntetéssel volt összekötve; nevezetesen a ki valamely eltemetetlen halott mellett elment a nélkül, hogy arra egy darab röget vetett volna — ez elmulasztásért Cérésnek (Saturnus és Opis leánya) a földmívelés és termelés istenasszonyának kelle áldoznia.

Az említett hiedelemmel fogva a halálnak legborzasztóbb neme a vízbehalás és hajótörésben elvesztés volt, szintén ez okból gyakran megtörtént, hogy sokan még életükben eleve gondoskodtak pontos eltemetetésükről.

Azonban kísérjük figyelemmel az egész gyászszertartást.

Midőn már valaki közel volt végperceihez, jelen levő rokonai szomoru levertséggel,

megtört szívvel fogták fel a kedves távozó végjelentését; majd a megholtak legközelebbi rokona befogta szeméit a nagy hosszú álomra, leginkább azon czélból, hogy a halál félelme mintegy elzárassék a haldokló szeméi elől. A lezárt szemek a halottas ágyon azonban rendesen ismét kinyitattak. Ez után a halál jelei világosan felismertetvén, az illető halála — kétszer, háromszor, bizonyos időközönként — kihirdetett. Ezen szokástól eredt aztán azon szójárás, hogy valamely elesett ügy rendesen — *kihirdetettnek* (clamatum est) mondatott. A halott ezután a földre tétetett, csalhatlan bizonyítékául annak, hogy valóban meghalt, s innen a rómaiaknál, az eljárási műtét használtatott maga a halott kifejezés helyett, s rendesen valakinek történt halála csak így fejeztették ki — *depositus*. Majd a holttest vizel mosatott meg, mely eljárás ugylátszik a legrégebb korból maradt fel, s gyakoroltatik még ma is az izraelitáknál. E műtét tartalma, illetőleg czélja az volt, hogy ez által a lélek tisztátalansága mintegy eltávolítsék. Az így tisztára mosott test az oly nevezett halottkenő (pollincto) által valamely erre készített illatos szerral kenetett be. E melőzhetlen aprólékosságok után, a halott leg-tisztább öltönyébe öltöztetve, még pedig a *rendi* egyenruhák különbsége szerint az ugynevezett *toza alba*, *toza candida* vagy *praetexta* stb. s megkoszoruzva a templom előtornáczában (in vestibulo odium) egy arra használt halottas ágyra tétetett ki közszemlére; oly helyzetben, hogy az arcz a bejövő nézőkkel szemközti vala. Mig a halott-látogatás tartott, — melynek kölcösi-sulya az volt, hogy mintegy a nép ellenőrzés, nem erőszakos halálal mult-e ki a halott? — örök rendeltettek a halottas ágy mellé.

A megholtak háza elé a gyászt jelképező *cyprus* állítottatott.

Nyolcznap eltelté után az ugynevezett kikiáltó (praeco) által, bizonyos formaszertartás szerint a nép a tulajdonképi temetésre hivatott egybe, melyre rendesen igen számosan szoktak volt megjelenni, úgy, hogy a holttest a legsűrűbb gyászkíséret (concessus) közt vitetett ki. A halott kiviteli pompa természetesen különböző volt. A tehetősebek az ugynevezett *lecticán*, gazdag szöveti szemfödőkkel betakarva, polgári állásuk s érdemök szerint vagy rokonai, vagy főfő egyének által, vállukra emelve vitettek. Így például Augustust a senatorok, Julius Caesar a magisztratus tagjai, Severus hamvadrépedig maguk a consulok vitték. Ennek ellenében a szegényebb sorsuak az egyszerű sandapilán (a mai szentmihály lova) négy erre rendelt halottvivő (vespillo) által vitettek ki. Az eltakarítás valamennyi neme között legfényesebb vala az, melyet a rómaiak *Censorius*-nak neveztek. A gyászkíséret élén a rendező, vagy *designator* állott, többnyire a megholt érdemeit dicsőítő gyász dalokat *Noniákat* vagy *Cantilenákat* énekelve, melyek egyes jelesebb írók, költők műveiből kiszemelt, alkalomszerű idézetekből állítottak ki. Az idősebb halottak temetésénél zene, fáklvák és gyertyák is szerepeltek, és bár ez az ifjabb halottak temetésénél sem hiányzott, de maga a berendezés egészen különböző, kisebbszertű volt amannál.

A diszmenet nagyszerűségének emelésére szolgált az is, hogy a megholtnak mindennemű érdemei (ornamenta triumphalia, dona militaria, spolia hostium stb.) közszemlélet végett meghordoztattak, nemcsak hanem az ösük és az egész nemzetség arczképe hosszú póznára tűzve, magasan beszélt a gyászmenet előtt a megholtak kilétéről.

A halottas-menet berendezése következé-

vala: Elől vonultak a megholt végrendelete által szabadon bocsátott rabszolgák; ezek után következtek a közelebbi rokonok, a meghaltak fiait fedett fölvel, a leány-gyermek pedig fedetlenül, majd a barátok és más rendű gyászolók, széteresztett hajjal, barna vagy egészen fekete öltözetben, mindennemű ékszereket mellőzve, úgy hogy például, ha egy lovag valamely temetésen megjelent, lovaggyűrűjét is (annulus) otthon hagyta.

Mindezekből látható, mennyire kegyeletes és tiszteletteljes volt a rómaiaknál a gyászmenet, de látható egyszerűség is is, mennyire nem talál mai nap több helyt utánzásra a szép és nemes példa.

Ekként a halott, ha az kitünő egyéniség volt, egy *közhelyre*, rendesen a város vagy falu legnevezetesebb részére tétetett le, hol egy e czélra készített állványon az *elhumynak fia*, vagy valamely közel rokona gyászbédét (oratio funebra) tartott. E szokás egészen sajátos és régi a rómaiaknál, noha némelyek állítják, hogy a görögöktől vették volna át. E gyászbéd végzte után a test a sírhoz, illetőleg a máglya helyére vitették, melynek törvény szerint rendesen a városon kívül kellett felállítani. Bann a városban, vagy éppen közel a házhoz temetkezni, csak különös érdemek után engedtetett meg, s ilyszertű temetkezés csak Vesta szűzeinek volt megengedve. Ezek a városban belül temetettek el.

Ezek után következett a tulajdonképi eltakarítás.

Megjegyzendő azonban, hogy a római köztársaság legrégebb idejében a test egyszerűen földbe tétetett, a nélkül, hogy az — mint a későbbi időben szokássá vált — először megégettetett volna. Később azonban, körülbelül 253-ban a V. É. után, folyvást e megégetés, illetőleg elhamvasztás alkalmaztatott. E test nevezetesen az arra készült máglyán elhamvasztatván, a porrészek az ugynevezett *Urná*-ba szedettek össze s tétettek aztán földbe. Különös, hogy a 7 hónapnál *ifjabb* gyermekek nem hamvasztattak el, hanem egyszerűen földbe takarítottak. A test megégetésére öltár- vagy torony-alakulag fából az ugynevezett *Pila* (oszlopak) készítetett el, s hogy a fa égése megkönnyítettessék s elősegítettessék, a könnyen égő cyprus-ágak alkalmaztattak, egyszerűen a máglyára tett tes”, drága kenettel hintetett be. Ezután következett a rokonokra nézve a legszomorubb kötelesség. Égő fáklvák vére kezikbe, elfordított arczal a máglyát nekiek kelle lángra lobbanítani, mi megtörténvén, miután a test már senyvedni kezdett, a megholtak drága ruhái, ékszerai, fegyverei is stb. a lángok közé dobattak, hogy együtt hamvadjanak el régi tulajdonosuk poraival. Sőt a rokonok levágván hajaikat, azt szintén a máglyára veték.

Mig a test a máglya lángjai közt senyvedt, a máglya előtt embervér öntöztetett, eleinte rabszolgák, foglyok, később pedig *bajvívők* (gladiator) vére, s e véres jelenet azért tétetett, mivel azon hiedelemben valának, hogy mind ez a megholt szellemének (manes) gyönyört és örömet szerez.

Elégvén a test, a máglya parázsa eleinte *borral*, később csak *tiszta vízzel* locsolgatott be s oltatott ki, s összeszedetvén gondosan megégetett testrészek hamva, s az ugy a hogy éppen maradt csontok, a rokonok által az e czélra szánt *Urnába* tétettek; miután azok között elsőben illatos szerek és virágok vegyítettettek. Erre az urna, melyre különféle feliratok tétettek (leginkább ezen betűkkel S. T. T. L. — *Sit tibi terra levis!* vagy: *Ut terra mortuo levis esset*, vagy: *Ut ossa mol-*

liter cubarent) a sírba helyeztetett, végre a gyász-gyülekezést a pap által tiszta vízzel háromszor meghintetvén, megszokott bucsuszavak (Salve vale! néha hosszabban: *Aeternum vale!* vagy: *Nos te ordinae, quo natura jussurit, cuncti sequemur!*) ismétlése után a tulajdonképi gyászszertartás végét érte s a kíséret hazatért.

Hazatérvén, a megholtak közelebbi ismerősei a rokonokkal együtt *vendégséget* iltek, melyet, inkább óvási szempontból, mint vallásos szertartásból megmosódás, néha egészen megfordés előzött meg. Gazdagabb temetések után nagyszerű *közlakoma* tartott, midőn a közép számára *nyers hus* bőven osztottat ki, a honnan ez *Visceratio*-nak neveztetett, később ugyanez *Silicernium* (gyász-tor) nevet kapott.

E szokás, elég rozsl napjainkban is fennmaradt s gyakoroltatik annyira, hogy sokszor a kegyelet valóban illetlen dözsölésé, bahaalálakká csap át.

Kilencz nap múlva a temetés után a *Novemdialia* és *Feriae denicales* (gyász-ünnepek mindkettő) tartatott meg, ez utóbbi különösen a halottas ház megtisztítása végett.

Mitrovics Gyula.

Városépítkezés Észak-Amerikában.

(Folytatás.)

Az a sok összecsozdult ember sok pénz szerez, s így sokat is képes költeni. — Már pedig aranyból vagy kőszénből nem lehet megélni, s a vad állatok bőrént sem igen lehet ruházatul használni. — Így tehát a napi szükségleteket drágán megfizetik, s a ki ezeket szolgáltatni képes, fényes nyereségre számíthat. — Ily kecségető kilátásoktól ösztönözve, nyomban a kincskeresők után olyanok is érkezek, a kik az ő szükségleteiket kielégítvén, szereményükben osztakoznak. — Megjelenik mindenképpen a körmönfont yankee, s a tábor közepén takaros deszkaházat építtet, árbulott, vendéglőt, csapszéklet nyit. — Azután egymásután megérkezik a német szabó, varga, kovács, és borbély, szintugy a francia piperész és divatárus, s egyéb, különböző nemzetiségbeli iparosok és kézművesek. — Ezek már sokkal inkább hajlandók, magukat itt megfészkelni, s a leendő város polgárzatának alapját képezik.

A csinos deszkaházak száma tehát naponként szaporodik, s egyik utca a másik után emelkedik. Azok, a kik a föld terményeinek kizsákmányolása végett jöttek, csakhamar szintén belátni kezdik, hogy a meggazdagodás még sem megy olyan könnyen, s a mit nagy nehezen összekapartának, az szerencsésen el is fogy: ugy hogy még ugyancsak sokáig kell dolgozni, mielőtt a fejszét vagy kalapácsot sutba lökhetnék. — Ezek tehát, keresetük forrásához levén kötvé, szintén itt ütik fel tüzhelyüket, s hozzálatnak kényelmesebb hajlékok építéséhez. — Rövid idő múlva közösgét szerveznek, tisztviselőket választanak, a különböző felekezetek imaházakat építenek, s lelkészeket hoztatnak; a lakosok száma is mindinkább növekedik s a fiatal város, látszólag fényes jövőnek néz elébe. — Ámde ezen viruló gyarapodás csak addig tart, míg a föld egyenlő bőségben nyújtja terményeit.

Mihelyt ezek apadni kezdenek, a város is menthetlenül hanyatlásnak indul. Már pedig ezen apadás sehol sem állhat be oly hamar, mint Amerikában, miután az itteni banya- és erdőiparban szintugy, mint a földmívelésben a föltétlen, durva kizsákmányolás elve uralkodik. Az egyesek minden törekvése oda irányul, hogy a föld kincseit lehető legrövidebb idő alatt kiaknázzák, mitem tördve azzal, hogy ilyen kiemelés bánámód által azoknak igen nagy része pocskba vész, s utódjaiknak semmi sem marad. — Rendszeres, mindent fölhasználó mívelésről, mely az egyesek érdekein kívül a jövőt is tekintetbe venné, ily helyeken mitem tudnak, s így a föld, mely észlelt bánámód mellett még éveken át táplálhatná birtokosát, kevés idő folytán teljesen kimerítettik.

Igy tehát a lakosok keresetforrása apadni kezd, a napi munka nem adja meg többé a napi kenyeret, s a munkások ismét tömegesen kíván-

dorolnak. De ha még a keresetben nem is mutatkozik fogyatkozás, gyakran már annak híre, hogy itt vagy amott még gazdagabb helyekre akadtak, a hol naponként nem négy, hanem hat dollárt lehet szerezni, elegendő arra, hogy a lakosok egyrészt kivándorlásra ösztönözze. A yankee tehát ily esetben szekerre rakja árucikkjeit, s máshova megy szerencsét próbálni, a kézművesek szintén új hazát keresnek, s általában mindenki, a ki csak menekülhet, hátat fordít a városnak; a kik pedig házaikon nem bírnak túladni, vagy bámi más módon a helyszínéhez kötvők, ezek most fűhöz fűhöz kapkodnak, hogy lételüket biztosítsák. — Névszerint pedig a földmívelés- és marhatenyésztésre kezdik fordítani figyelmüket. Ha a helyviszonyok ezen iparágakra kedvezőek, csaknem bizonyos, hogy a város lassankint ismét fölvirágzik, s tetszalott állapotából évek múltával új életre ébred.

Az imént leirt jelenségben, melynélfogva gyakran népes és gazdag városok néhány hónap alatt megürülnek s nyomorba és bányáztatásba süllyednek, szintén előtűnik azon különbség, mely az európai és amerikai társadalmi viszonyok közt oly sok tekintetben felismerhető. Európában sem tartozik a legritkább esetek közé, hogy valamely város, melynek lakói csaknem kizárólag a banyaművelésből éltek, végségre jut az aknák kimerülése folytán. — De a lakosok itt ily csapás esetében nem azon török a fejüket, hogy már most merre forduljanak, hova költözzenek, hanem csakis arra gondolnak, hogy miután eddigi keresetmódjuk megszűnt, mily foglalkozás által szerkezhetik meg ezután mindennapi kenyerüket. És így, habár eleinte súlyos nélkülözéseket kellene is elviselniük, a szorgalom és kitartás előbb-utóbb viszárdézi a városba az előbbi jólétet, a nélkül hogy eret vágni kellett volna rajta.

A kivándorlás itt nem is eszközölhető oly könnyű módon, mert bármerre forduljanak, minden hely be van töltve, minden talpalatnyi földnek megvan a maga gazdája, s munkásoknak is minde-nütt bővében vannak. — Az európai továbbá bizonyos kegyelettel és ragaszkodással viseltetik apáinak tüzhelye iránt, s nehezeze esik tőle örökre elválni. — Mindezen tekintetek hiányzanak az amerikaiakra nézve. — Ő neki, bármerre forduljon az Unio területén, mindenütt elegendő kilátása van foglalkozási kört és új keresetforrást találni; a mi pedig az apai hajlékhoz való ragaszkodást illeti, ezt az érzést ő nem igen ismeri, s különben is egy 10—20 éves városban erről nem lehet szó. — Ez tehát misem kapcsolja az ily várososhoz, száz mérfölddel idebb vagy odább, neki tökéletesen mindegy, s így ha valahol nem jól érzi magát, nincsen megelégedve helyzetével, főleg pedig ha előre nem látott veszély fenyegetik, hosszas habozás nélkül bucsut mond a kapufélfának, s — nyakába veszi az országot.

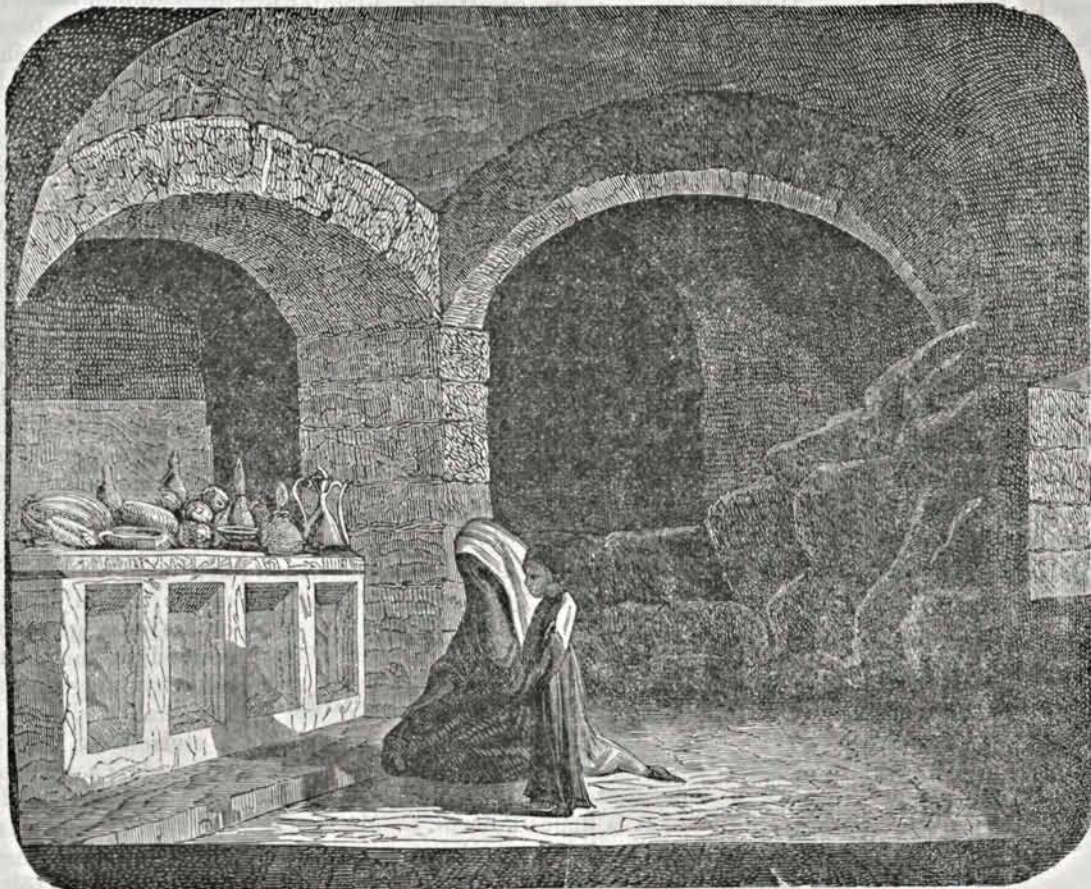
A második tényező, mely folytonosan új városokkal gazdagítja az Egyesült-államok területét, a kereskedelmi utak iránylatában fekszik. Ezen kereskedelmi utak hálózata Amerikában óriási mérvben növekedik, s olyan vidékekre is elágazik, a hova még az első gyarmatosok is alig hatottak. Igen gyakran előfordul, hogy két város vagy vidék között, a melyeknek kölcösönös előnyükre szolgálna egymással üzleti összeköttetésbe lépni, ilyen lakatlan pusztá földterület fekszik. — Az egyik p. nyersterményekben gazdag, s ezek számára keres piacot, míg magának iparkészítményekre van szüksége; a másik viszont ily készítményeket nyújthat nagy mennyiségben, s nyers anyagot keres gyárai számára: szóval egyik a másikkban vevőt talál kivitelezikkei-s biztos szolgáltatót szükségleteire nézve.

Mi természetesebb, mint hogy e két város vagy vidék iparkodni fog egymással üzleti viszonyba lépni, s e czélból a közbeeső vadonon keresztül utat törnemegmáshoz. Eleinte csak ösvérek és igavonó állatok eszközlik a közlekedést, nagy ügygyel bajjal hatolván át a sűrű rengetegen, az ingoványos lapályokon, vagy a meredek hegységek szorosain; hogy ha pedig a két hely között vízi összeköttetés létezik, könnyű bárkákön viszik el egymásnak áruikat. De már a közlekedésnek ezen első, még oly hiányos módja elegendő okot szolgáltat arra, hogy a pálya hosszában, főleg pedig a keresztutakon, és főgyűhelyeken városok keletkezzenek. — E helyeken ugyanis csakhamar korcsmásrosok, kereskedők és iparosok ütik fel tanyájukat. — Az előbbieket az utasok el-látásából reménylenek hasznot meríteni, az utóbbiak egyrészt a kereskedelmi forgalomban kívánnak résztvenni, s azt a két főpont között közvet-

teni, vagy mellékágakra kiterjeszteni, másrészt pedig készítményeiket igyekeznek a főbb piacokra juttatni, s könnyű módon értékesíteni. — E végből a természetők (farmerek), s az előbbiekkal együtt elősegítik, hogy a közlekedés fokozottabb legyen, s a kereskedelmi vonal is mindinkább tökéletesbül. — A kezdetben oly tökéletes ősvény szabályos országúttá változik, később csatorna, végre pedig vasut keletkezik, s a tavakat és folyamokat hatalmas gőzhajók hasítják. — A közlekedés fölvirágzásával egyarányban szaporodnak most a pálya hosszában az állomások; a házak rendszeresen tömkelege csakhamar szabályos utcákká fejlődik, s a városok egy két év alatt a fény és gazdagság csodás magasságára emelkednek.

Minden gőzös, minden vasutvonat hoz magával néhány letelepedőt; egyik iparág a másikat vonja maga után, s ez viszont új és új keresetforrásokat nyit; a munkálkodás minden irányban megtermi gyümölcsét, s így a város jóléte — minden józan számítás szerint — szilárd alapokra van fektetve. — És mégis e számítás igen sokszor meghiusul, mikor a lakosok nem is álmodnak róla, hogy városukat vesztély fenyegeti.

(Vége követe.)

A Libanon vidékéről: I. Egy phöníciai sírbolt maradványa Dsebel mellett.

A Libanon népei s régi emlékművei.

Az emberi-nem művelődésének bölcsője Ázsia volt, de azután sirja is lett. Az óskori civilizációt, fényt és hatalmat Ázsia elpusztult térein most már csak a régi hangzása büszke nevek a csodálatra méltó építési rommaradványok jelölik. De ama számtalan nép, melynek ősei a világtörténelem legfényesebb lapjait írták tele tetteikkel, most ismét a gyermekkor napjait éli, nem bírva elég erővel, hogy egy részt a politikai alárendeltség, más részt a tunyaság és tudatlanság békái alól kibontakozzék.

Ott látjuk az egykor világhírű Phöniciát, a mai Szíriának mintegy 30 mérföldnyi hosszú s alig 2 mérföldnyi széles tengerparti részét, melynek talaja ittott homokos, de az észszerű művelés folytán jól termő föld volt, s számos nagy tekintélyű városában gazdag és művelt népség lakott. A gabonatermelés és kis országban másodrendű fontosságu volt, de épea a föld termékeinek mostohább viszonyai okozták, hogy a phöníciai nép leginkább a kereskedelemre és iparra adta magát s e tekintetben oly magasra emelkedett, hogy a világ legnevezetesebb kereskedő és gyáros népének hírének állott. — Ők maguk Kanaánnak neveztek országukat. Ez több kisebb államra oszlott, melyekben külön királyok uralkodtak; ily egyes államok voltak a Bibliában gyakran említett Tyrus és Szidon s számos gyarmat a Közpentenger partjain. Minden akkori nagyobb városban nagy kereskedői házaik és kalmárczéhek voltak. Kivitel kereskedések tárgyai leginkább ezek voltak: arany, elefántesont, fűszerárak, bibor, üveg, szövetek s fémből és fából művészeleg dolgozott művek. — Legfőbb istenük neve Baal volt, mely a Bibliában szintén gyakran említették. Hogy a művészet egyéb ágait is művelték, az építészeti és emlékmű-

vek romjai tanúsítják, melyeket e földön még ma is nagy számmal találhatni.

Midőn a IV. században Krisztus előtt Egyiptomban Alexandria város alakult s a világkereskedelem központjává lett, a phöníciai kereskedés mindig nagyobb hanyatlásnak indult s hosszú küzdelmek után végre maga a virágzó ország is a rómaiak hatalma alá esett. Ez időtől fogva már ritkán van szó a phöníciaiakról s lassankint ne-

és tudatlanok osztálya. Az elsőhöz tartoznak az emírek vagy sheikkek. A többség szabad, de csak a gazdagabbak veszik igénybe s a szegény ember itt is csak egy növel éri be. Ők maguk *al-muhandin*-nek nevezik magukat, a mi annyit tesz, mint unitárius, azaz az Isten egységét hívők. A török portának ugyan meghatározott évi adót fizetnek, de különben nemzeti ügyeikre nézve függetlenségben élnek. Fejedelmök a *fő-emir*, ki azonban nem korlátlan uralkodó s szabadon választatik az előkelőbb családok tagjai közül. Egymás között az arab nyelvet használják. Szabadságuk s függetlenségük fenntartásáért régi idők óta mindenkor kézek véreket ontani. A hegyi vidék, a melyben laktak, fölötte megnehezíti ellenségeiknek a támadást. Azonban harcias jellemök mellett is a drúzok igen munkás és vendégszerető nép.

A drúzok szomszédjai a maroniták. Ezek a Libanon keleti részén laktak s egy Dsebel nevű tengerparti várossal (a régi phöníciai Byblus) is bírnak, melynek közelében számos régi rommaradvány hirdeti az ókori fényt. A maroniták a r.-kath. hitet vallják, azon különbséggel, hogy az istentiszteletnél a szíriai nyelvet használják, a papok nősülését megengedik s az Ur vacsoráját mindkét alakban (borral és kenyérral) osztogatják.

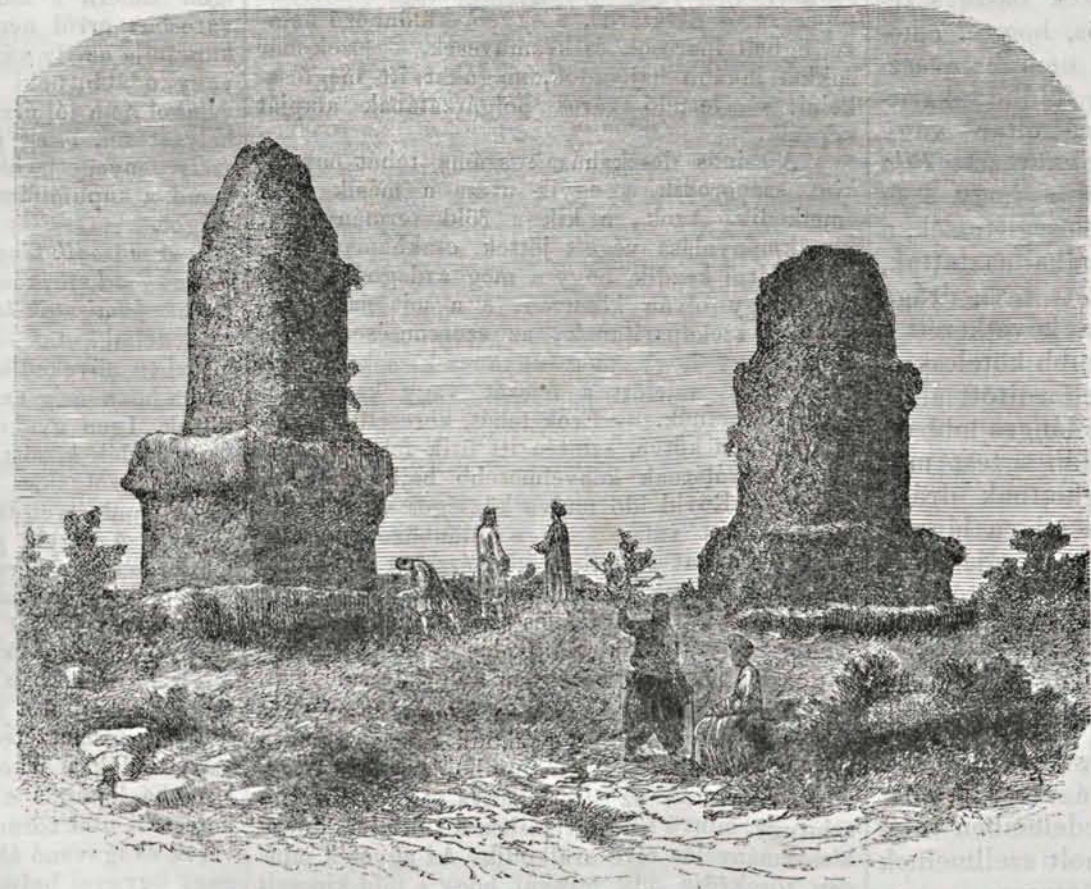
Mint a drúzok, úgy a maroniták is meghatározott adót fizetnek a török szultánnak, azonban nekik is megvan saját kormányformájuk. A nemzetek két osztálya van: a nemesség és nép. A nemesség a köznéptől csak abban különbözik, hogy lovat tart s prémes öltönyt visel, s talán valamivel jobban táplálkozik s kényelmesebben lakik. Főfoglalkozásuk a bor- és selyemtermelés s földművelés. A nép általában igen szegény, azonkívül igen jámbor, csaknem bigott érzelmű. Minden falunak van temploma s papja, s a kis területű országban legalább 200 klastrom található, hol azonban a szerzetesek és apácák nem élnek elzárt tétlen életet, hanem kézművekkel, vagy mezőgazdasággal foglalkoznak. A Libanon hegyén, a híres Czédrusok tövében áll egy Canobin nevű maronita zárda, melyben egy patriárka és 6 püspök intézi a maroniták egyházi ügyeit. A nép összes számát 150,000-re teszik.

Az ókori phöníciai építmények némely maradványait még ma is egyházi célokra használják, s most is nagy számmal vannak még az oly barlangok, melyeket évezredek óta temetkezési sírban, sírboltok használnak.

Mellékelt első képzünk egy Dsebel város vidékén álló ily ósrégi phöníciai sírboltot ábrázol, melyen egy ó-görög készítményű oltár látható, a hová a papoknak szánt adomá-

nyokat rakják le.

Másik képzünk két régi phöníciai kolossalis emléképményt mutat, melyek egy Tortosa nevű szíriai falu határában (a régi híres Antiarodus város helyén) állanak, s melyeknek célját s rendeltetését mindaddig kikutatni a régiségbuvároknak nem sikerült.

A Libanon vidékéről: II. Phöníciai emlékművek, Tortosa mellett.

megholtak örökösei nyokat rakják le.

Másik képzünk két régi phöníciai kolossalis emléképményt mutat, melyek egy Tortosa nevű szíriai falu határában (a régi híres Antiarodus város helyén) állanak, s melyeknek célját s rendeltetését mindaddig kikutatni a régiségbuvároknak nem sikerült.

Sz. János temploma Budán.

(Várórsági — Garnison-templom.)

A Sz. János vagy ugynevezett Garnison-templom Buda várának északi végén van és IV Béla király alatt épült. Ezen időben a ferenczrendi zárdaéhoz tartozó templom volt, s későbbben 1444-dik évben a minoriták (Patres reformati ejusdem ordinis) vették át.

Az Árpád ház fiágának utolsó sarjadéka, III. András Király 1301-dik évben itt temettetett el, jelenleg azonban hiában keresők sírját, miután e templom a törökök által majdnem egészen leromboltatván később, a megmaradt tornya kivételével, egészen újra építettett. János kalocsai érsek, és Jakab szépezi püspök holttestemet is itt nyugosznak.

Bonfinius történetíró említett tesz, hogy Ulászló király alatt az 1495-dik és következő években ezen templomban országgyűlések tartottak, s különösen a II. Lajos király uralkodása alatt utolsó országgyűlés alkalmával alakult *naptár-társulatok* is itt tartották összejöveteleiket.

A török uralom alatt ez volt az egyedüli templom Budán, melyben részint katolikusok, részint protestánsok tartottak isteni tiszteletet. — Az utolsó ostromalkalmával a törökök alatt sokat szenvedett, miután az utóbbiak a torony felső részét lerontván, ágyukat rakták fel, hol nevezetesen, mint a krónika írja, egy török zsidó, mint tűzér, vitézül működött.

A torony megmaradt négy-szegletű falrészén későbbben egy nyolcszegletű tornyot építettek, s a különbség az új és a régi faragott kövekből álló falazat közt még most is észrevehető.

Ezen templom még arról is nevezetes, hogy 1792-dik évben I. Ferencz császár magyar királylyá koronáztatása nagy pompával és fényvel itt ment véghez.

A templom belseje igen egyszerű, de meghat. Megemlítették itt a presbyterium boltoztatán levő gyönyörű a fresco festmények, és több régi zászló.

E templom belsejébe szintén, mint a Mátyás templománál, 12 lépcső vezet le, s még csak a főbejárat jobb oldalán a párkányzatokon láthatók a régi templom goth izlésének nyomai.

Jelenleg e templomban a várórságnak tartatik isteni tisztelet, a miért is garnison-templomnak nevezetik. M. V.

Pozsony multja és jelene.

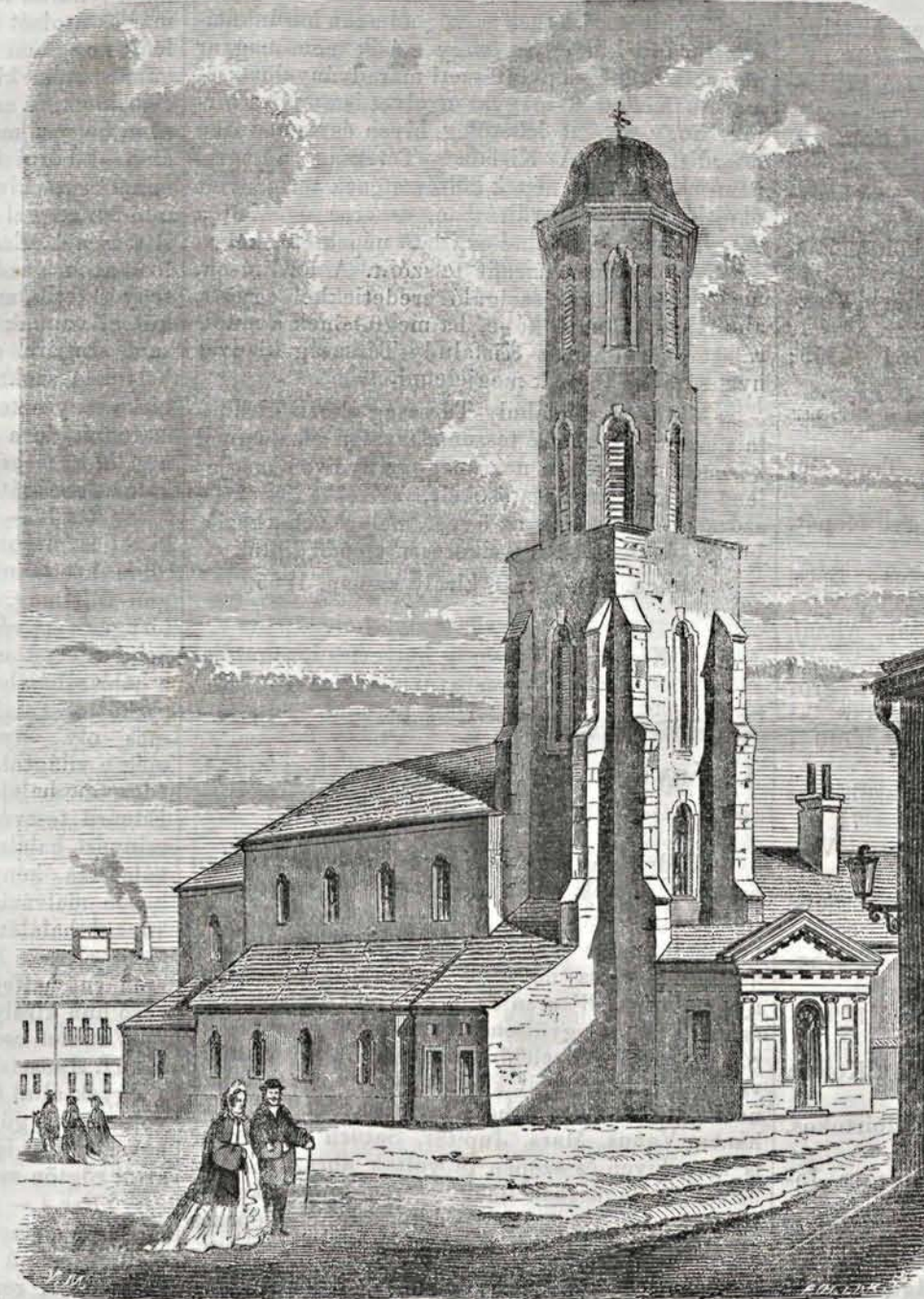
Második közlemény.

(Vége.)

Ha a *belviszonyokat* vesszük tekintetbe, itt mindenek előtt a lakosokra kell figyelmünket kiterjesztenünk. — Ezek nagyobb részint német eredetűek; de — mint hazánkban minden nagyobb város lakossága kevert — úgy itt is feles számmal vannak tótok és magyarok. Egyébiránt e nyelvkülönbség dacára hazafias szellemöket, a történet tanúsága szerint, számtalanszor fényesen bebizonyították. Ha a legújabb kor eseményeit talán idelölteni volna még most föltárni, eléggé megmutatja ezt a hűfőnek a francziák által történt ostroma alkalmával tanúsított magokviselete, melyről e hadjárat akkori egyik történetírója ekkép nyilatkozik: „A katonák kitartását soha sem lehetett volna annyira feszíteni, ha azt Pozsony jó és nemes lakosainak bő, sőt mértéken tuli gyámoltása élelmiszerek által elő nem mozdítja stb. Egyetlen egy hang, semmi jele az ellenséggel való alkudozás ohajtásának! Kenyér, hus, mindennemű elegendő, pénz, dohány és bor özlött a táborba mindenfelől, a lakosság minden osztálya részéről stb.“

Ha az életmódot tekintjük, Pozsony méltán sorozható a nagy városok közé. A kereskedés nem

oly élénk ugyan, mint hajdan volt, midőn e város volt csaknem az egész hazai forgalomnak központja, melyen át a honi termékek kifelé, a külföldi gyártmányok befelé csaknem kizárólag erremtek keresztül. Az újabb közlekedési eszközök, a gőzhajók és vasutak, míg egyfelől emelték a forgalmat, úgy másfelől Pozsonyt kereskedelmi tekintetben némileg Bécs külvárosává tették. A ki távolabb vidékről vásárolni akar, ma már nem állapodik meg Pozsonyban. Hiszen alig egy-két óra alatt Bécsbe rándulhat. A ki pedig a külföld számára keres magyar terményeket, ismét nincs kedve itt megállapodni, hanem vasuton vagy gőzhajón közelebb megy magához a forráshoz. Ez oka, hogy több rendbeli mindennapi szükség és élelmiszer áránálgyal tetemesen emelkedett, csak annyival kevésbé az itt olcsóbbak, mennyibe a Bécsig szállítás kerül. Egyébiránt ennek dacára az itteni forgalom elég élénknek mondható. Mely ágakban van az üzlet leginkább elterjedve, annak elősorolása szaklapba tartozván, vele nem akarjuk az olvasót untatni. A kereskedőkön és kéz-

Sz. János temploma Budán (Vár-órsági templom). — (Mgskovszky rajza)

műveseken kívül a lakosság tetemes sőt legnagyobb részét a szőlőművesek képezik, kik az a tömördek szőlőhegyet, mely Pozsonyt mindenfelől környezi, munkálják és munkáltatják. És e kerestetés, a pozsonyi bor a keresettebbek közé tartozván, ezeltől háladosatos is volt. De most mióta a föld is, a termény is többszörösen meg van adóztatva, attól tarthatni, hogy a tulajdonosok inkább pusztulni hagyják szőlőiket, semhogy azokat világos kárunkkal műveljék.

De ha Pozsonyt üzlet és kereskedés tekintetében nagy városiasnak mondhatjuk, nem kevésbé áll ez a műveltségi állapotról. Eléggé meggyőzhetnek arról bennünket az itt létező különféle fensőbb tanintézetek.

A Mátyás király alatt fennállt s ugyancsak még életben élő volt az „Academia Istropolitana“ —ról már előbbi közleményünkben tettünk említést. A mostani kir. akademia azon változásnak köszöni létét, hogy a magyar kir. egyetem 1777-ben Budára tettett át s helyébe Nagyszombatban állítottatott akademia. Ezt 1785-ben II. József Pozsonyba rendelté át, mely célzala

a klarisszák volt zárda rendeztetett be. Említést érdemel, hogy e zárda a leggazdagabbak egyike volt, a következő hét helység tartozván birtokához: Alsó- és Felső-Janok, Boldogfalva, Diószeg, Nagy-Magyar, Tárnok és Ujhely-Jóka. — A magyar irodalmi tanszék az akadémiában 1792-ben állítottatott.

Most az említett zárda helyén a r. katolikus főgymnasium létezik, melynek díszét nem kevésbé emelték Pázmán törekvései, ki bele tanárokat a jezsuitákat vezette be.

Mellőzve a különféle magánintézeteket és elemi iskolákat, még csak a főreáliskolát kell említenünk, mely azon épületben van, mely 1672 előtt az evangélikusok iskolája volt.

Befejezésül föl kell még hoznunk az evangélikusok virágzó lyceumát, mely teljes főgymnasiumon kívül theologiai intézetet foglal magában, s melyben 14 rendes tanár működik, kizárólag magyar nyelven adván elő a tudományokat.

Alig szükséges említenünk, hogy a felsőbb tanintézetekhez a kellő taneszközökön és gyűjteményeken kívül jeles könyvtárak is vannak csatolva, melyek közül kiemeljük az akadémiát és lyceumát. Ez utóbbinak alapítói Marth István, b. Jeszenák János, Hrabovszkyt, Szébelt és Institoris-Mosóczyt tekinthetni, noha később sem hiányzottak ügybuzgó férfiak, kik azt tetemesen gyarapították, többi közt Trencsenszky Ferencz, 1813-ban neki hagyományozván saját könyvtárát.

Miután multkor azon pozsonyi férfiak legalább név szerint megemlítettük, kik irodalmi téren működtek, pótléklul az irodalom egyik nevezetes tényezőjére, a nyomdákra kell figyelmünket kiterjesztenünk. A legrégibb nyomda nyomait Pozsonyban csak 1611-ben találjuk. Kinek birtokában lehetett ez, azt onnan következtethetjük, hogy az 1611-től egész 1662-ig itt sajtó alól kikerült könyvek mind az érseki palotában jelentek meg. Nagyobb részben vallási tartalmak s latin, magyar és horvát nyelven írvák. Polgári könyvnyomda-tulajdonos nyomára csak 1666-ban akadunk, midőn Grin-der Gottfriednál néhány alkalmi verset nyomtak latin nyelven. Ez idő szerint Pozsony 4 nyomdával bír.

Sokkal örvedetesebb jelenségekre találunk a hírlapirodalomra nézve. 1726-ban nyomták Pozsonyban Royer nyomdájában az első újságot, a híres Bál által latin nyelven szerkesztve. E folyóiratot azonban csakhamar meg kellett szüntetni. 1764-ben indult meg a „Deutsche Pressburger Zeitung“. — 1778-ban gazdasági magyar lapot kezdtek kiadni, mely azonban szintén nagyon rövid életű volt. Végre Pozsony volt a magyar politikai hírlapirodalomnak is bölcsője, midőn Ráth Mátyas mint szerkesztő, Patzko Ferencz pedig mint kiadó „Magyar hírmondó leveleiket“ megindították. Legújában a buzgó Szarvas Gábor nyújtott kilátást, hogy Pozsonynak ismét legyen magyar lapja.

Midőn ekkép Pozsony, az országgyűlések helye, multján és jelenén gyors pillantással végig tekintettünk, azon ohajtással fejezzük be sorinkat, hogy ha nem is Pozsonyban, mert ezt nem is kívánjuk, de hogy minél előbb legyen országgyűlésünk, és hogy e város, ha a honaték nem az ő falai közt gyülekeznek is össze, legyen virágzó, mint hajdan volt. —y—s.

Nagy kort ért embereink,

többnyire a XIX. századból.

Össze gyűjtötte: Inkey Ádám.

(Folytatás.)

141. Zábrazsky István, megyei főügyész, Heves, 1790—1863; — 73.
142. Báróczi Sándor, író, Erdély, 1737—1809; — 72.

A népköltészet barátjaihoz.

143. Bezerédj Miklós, földbirtokos, Vas, 1793—1865; — 72.
144. Bod Pál, híres pesti jurátus, később ügyvéd, Pest, 1793—1865; — 72.
145. Bugát Pál, akad. tag, Pest, 1793—1865; — 72.
146. Csepely Dániel, nyug. huszárezredes Tokajban, Zemplén, 1785—1857; — 72.
147. Dessewffy József gróf, m. akadémiai igazg. tag, Sáros, 1771—1843; — 72.
148. Eötvös Ignác báró, József atyja, fő-tárnokmester, Pest, 1786—1858; — 72.
149. Eötvös Ignác báró özvegye, József anyja, szül. báró Lílien Anna, Pest, 1786—1858; — 72 éves.
150. Fekete Fülöp, cizterci tanár, 1793—1864; — 72.
151. Gaál György, író, Pozsony, 1783—1855; — 72.
152. Gyurcsányi István, családjának utolsó sarjajéka, Bars, 1784—1856; — 72.
153. Halász Gáspár, jeles vízmérnök, Veszprém, 1787—1859; — 72.
154. Inkey Petronella, b. Sennyey Antalné, Zala, 1722—1794; — 72.
155. Jakabfy Kristóf, alispán, Krassó, 1791—1863; — 72.
156. Jankovics István, földbirtokos, Somogy, 1794—1865; — 72.
157. Kazinczy Ferencz, a magyar nyelv apostola, Bihar, 1759—1831; — 72.
158. Kisfaludy Sándor, koszorú költő, Zala, 1772—1844; — 72.
159. Kopácsy József, esztergami érsek, Veszprém, 1775—1847; — 72.
160. Mikos János báró, Vas, 1781—1855; — 72 éves.
161. Palczmann György, a szepesi gyárpár élénköti, Szepes, 1784—1856; — 72.
162. Plathy László, táblalabíró, Trencsén, 1791—1863; — 72.
163. Rimelyi Mihály, pannonhegyi főpát, Esztergom, 1793—1865; — 72.
164. Rudics Dániel, földbirtokos, Bács, 1787—1859; — 72.
165. Semsey Lajos, földbirtokos, Abauj, 1784—1856; — 72.
166. Smidegg Johanna grófné, szület. gróf Schamare, Varasd, 1791—1863; — 72.
167. Bessenyei György, író, Szabolcs, 1740—1811; — 71.
168. Gludovác Ferenc özvegye, szül. báró Mikos Antonia, Somogy, 1784—1857; — 71.
169. Hegedűs Antal, udvari tanácsos, Vas, 1792—1863; — 71.
170. Jósika Miklós báró, regényíró, Erdély, 1794—1865; — 71.
171. Lázár János, több ízben marosvásárhelyi főbíró, Erdély, 1792—1863; — 71.
172. Mérey József, alispán, Somogy, 1793—1865; — 71.
173. Mikó Károlyné, grófné, szület. Kosza Anna, Erdély, 1789—1860; — 71.
174. Pongrácz József báró, földbirtokos, Trencsén, 1772—1843; — 71.
175. Somsich Miklós, szül. Kajdacsy József, Somogy, 1789—1860; — 71.
176. Szentkirályi János, görögényi egyházmegyei esperes, Erdély, 1793—1864; — 71.
177. Végh István, 50 évig országos főhivatalnok, Vas, 1763—1834; — 71.
178. Verzár Rebecka, jótékonyaságairól ismert nő, Pest, 1783—1864; — 71.
179. Csorba József, főorvos és akad. tag, Somogy, 1788—1858; — 70.
180. Draskóczy Sámuel II., alispán és orsz.-gyűlési követ, Gömör, 1794—1864; — 70.
181. Fekete Ferencz, galanthai, alispán és országgyűl. követ, Pozsony, 1794—1865; — 70.
182. Festetics Vince gr. özvegye, szül. báró Wenkheim Franziska, Békés, 1793—1863; — 70.
183. Gábríel Józ., kanonok, Csanád, 1794—1863; — 70.
184. Geröcs János, alsó-orosztonyi lelkész, Zala, 1793—1863; — 70.
185. Gyömörey Gáspár, táblalabíró, Zala, 1794—1864; — 70.
186. Kállay Lipót, földbirtokos Napkoron, Szabolcs, 1790—1860; — 70.
187. Károlyi Ferencz földb. özvegye, szület. Szentmiklóssy Anna, Nógrád, 1793—1863; — 70.
188. Keglevich János gróf, főispán, Bars, 1786—1856; — 70.
189. Keglevich Gábor gróf, tárnokmester, Pest, 1784—1854; — 70.

(Folytatás következik.)

Egyveleg.

— *(Legjobb légyvesztő-szer.)* A ki a legyeket sikeresen akarja elpusztítani, vegyen 10 krért Quassia forgácsot, (lignum quassia) és főzze azt meg 3 meszely vízben. A kifőzött quassia-le sárgás zöld színt, és a legyeknek igen kedves eledete. Ezen folyadék tányérokra öntetvén, egy kevésbé megcukrozandó, mert így a legyek annál jobban lepik. Ezen légyemregnek az a kútívő tulajdonsága van, hogy a mint a légy abból ivott egy percz alatt már felfordul és így nem kap hasmenést, mint a légyvesztő-papírtól és egyéb mérgektől, minek következtében tükröt, képrámákat s ablakokat nem rondít össze. Továbbá, az elhullott legyeket a házi csirkék is megehetik minden vesztély nélkül, a mi gazdaságoknál igen fontos körülmény, mert ezekre a mérgezett legyek legkisebb háttással sincsenek. En elainte minden apró jószágot őriztem, hogy az elhullott legyeket meg ne egyék: azonban egyszer egy kis kakas az asztalra felugrott, s a tányérba beledöglött jó rakás legyet mind felfalta, mit csak akkor vettem észre, midőn már az utolsó szedgette. Azt hittem, el fog döglenni; de semmi baja sem történt; ezen idő óta magam szőrom ki naponként a döglött legyeket a csibéknek, és ez ideig mind egészséges. Megjegyzem, hogy a mely légy csak kevés mérget ivott, az 8—10 órai bódultság után ismét magához jön, ennélfogva kivánatos, hogy az elhullott legyek minden reggel és este összecsipetvén, megsemmisítsenek. Ezen légyvesztőszert leginkább ajánlom azon gazdaságoknál alkalmazni, a hol birka tenyésztetik, mert ily helyeken a legyek módnélkül el vannak szaporodva, miután a birkatéj és savó szágára, a távol környékből is mind a ily helyeken szokatlan összecsereljen. Nálam szintén birka tenyésztetvén, a legyeket már alig lehetett maradni, de a „quassia“-főzetet alkalmazván, 6 nap alatt megszabadultam a legyek szemtelen alkalmatlanságától, mert $\frac{1}{2}$ -része elpusztult. y.

(Rsz.) — *(Különös halálesetek.)* Anakreon, ki teljes életben mindig csak a borral énekelt, s jól is értett annak fogyasztásához, egy szőlőmagon fult meg. Descartes híres bölcseztől éltének lórugás vette véget. Apolloniosz egy fogpiszkálóval mérgeztetett meg. Laurentius püspöknek halálát a hálószobájában levő igen sok rózsának illatja okozta. Találkozunk a történet könyvében számos oly egyéniséggel is, kik nevére váltak meg e világtól. Az egész világon eddigél a legedesebb halála a Clarendoni herczegnek, IV. Eduárd testvérének volt; ki midőn egy státuscinyért halálra ítéltetett, s a halál nepei között választás kényére hagyatott — ő magát egy hordó malváziai borba fulasztatá. Fabius római konzul halálát egy szörzsal okozta, melyet tejből nyelt el; — Theodorik góth királyét pedig egy igen rut halfe megpillantása. A hatalmas világverő hun király Atilla, orrvérének lón áldozata. — Venczel cseh királynak fia, Udásló, egy szintén II. Anasztáz és IV. Adorján pápák szunyogok s legyek által fultak meg. — Legkülönösebb halála volt a híres görög festőnek, Zeuxisnek, ki midőn egyszer egy igen roz festményt megpillantott, attól rögtön szörnyet halt.

(Rsz.) — *(A madarak repülésének sebessége.)* A híres német ornitholog Brehm, „A madarak élete“ című kitétel művében következőket mondja: A repülés sebességét eddigél kevesen észlelték; még is tény, hogy ez minden állati mozgások leggyorsabbika. — Mondják, hogy a lazacc (Salmo salar) egy óra alatt 86,000 lábat képes uszni, — ha tehát ezen hal ezen sebességgel néhány hétig usznék, megkerülhetné a földet. S ezen gyorsaság még is jóval hátrább áll a repülés sebességénél. — A gózkocsival a községek varjú minden erőltetés nélkül kiállja a versenyt, sőt még meg is előzi azt; — a gyorsvontat (mely minden órában 7, sőt 10 mérföldet is elrobog) jóval hátrább marad házi galambunknál. — A postagalamb 56 mérföldet — 4 óra s 44 percz alatt tesz meg. A vándor sólyom (falco peregrinus) egy óra alatt 800,000 lábat halad. A nyílsebességgel repülő kőszáli fecske (Cypselus apus) 3—5 nap alatt Magyarországból Afrika belsejébe képes elröpülni. — A leggyorsabban repül minden e földön létező madarak közt a természetvizsgálók által méltán bámult kacagó csilló vagy sirály (Larus ridibundus); ez a legnagyobb zivatár alkalmával bámulatos erővel röpköd a víz színe fölött a vihar dulta hullámokon, s mezséséget s a vihartól féltelmet nem ismeri repülése oly roppant sebes, hogy a földet nem hetek, de napok alatt is megkerülhetné.

Dr. B. L.

Vasárnapi beszélgetés.

(Az országos ünnepély Sz. István napján.)

Pest, augusztus 26-án.

Ez volt aztán a zajos hét!

Sarkantyúk pengése, hangszerek csengése, dalárdák zengése, falaknak rengése! Ötven csapat fegyverfogható dalár, számra csaknem kétezer, tolongott fővárosunk utcáin. Szemenszedett, ép legények, egészséges arccsal, sűrű termésszakkállal s hatalmas lábikrával; oly tulajdonságok, mik által e vidéki dalos vitézek nagyon különböznek a Budapestre csődült egyéb szemérvége, borotvált állú népségtől. Ha vendégeink ábrázata nem sugárzott volna is, még is rájuk ismerünk délcegen legendező sas tollaikról vagy árvalányhaj-bokrétdjáról, mikkel kalapjukat ékesítették. Annyi zöld, vörös, kék s violaszín nadrágot, oly dus színóratat s kacskaringós sujtású atillákat, pruszlit, mentét s oly vígan lógó viganoktat, tutyt, pártát, kacser fejkötőt, gömbölyű karokat, piros arczot, ingvált s messzelobogó nemzeti szalagot nem láttunk, hatvanegy óta.

A magyar viselőhez híven ragaszkodó, vidéki vendégeik igazán megegyenitettek bennünket. Nem csak külső és benső magyaroság, nem csak hangjának érzése s példás öszhangzása s több, hamarjában föl sem sorolható tulajdonsága által, hanem azzal is, hogy a testvérőváros, melyre e dalár- és zenede-ünnepély nem csak anyagi, de erkölcsi hasznót is hártott, semmit, de épen semmit sem tett, az ország távol megyéiből egybesereglett dalárdák magához és vendégeihez méltó szives fogadására. Az ő jó kedvök szította még a mienket, az ő lángjuk mellett sütkézőnk mi.

Midőn harmadéva a haza értelmiségének színe, a természetudósok tartottak az ország székhelyén gyűlést. Budapest előjárósága, mintha nem is őt illette, még a legesekélyebb figyelmet sem tanusítá irányukban. A kis Maros-Vásárhely, mely a főváros Budapest után lett a rakóvetkező évben találkozás helyül kitűzve: nem csak derékasan kitett magáért, tán erején túl s várakozást föltűlhaladog vendégét s tisztelt meg a tudókat; s azon előkészületek után itélve, miket a másodrendű Pozsony követ el ez idő szerint, fővárosunk csak ismét szőgyenkeze fogja bevallani: hogy sem tisztel, sem rangjához illően nem járt el akkor, valamint kiváló állásának e perczben sem felelt meg, midőn a dalárokat s a zenét is oly kevéssé becsüli, mint a tudományt vagy annak képviselőit.

Báró Orczy Béla talpraesett, üdvözölő beszédét el az egyetlen momentum, mely az ünneplők között kapcsot képezett. Név szerint a következő városokat jegyezti föl, melyeknek dalárdái Pesten képviselve voltak: Apatin, Arad, Balassa-Gyarmat, Békés, Bicske, Debreczen, Eger, Eperjes, Érsek-Ujvár, Esztergom, Győr, Hajdu-Böszörmény, Hód-Mező-Vásárhely, Jászberény, Keskemét, Kis-Marton, Komárom, Kun Sz. Miklós, Linz, Lippa, Losoncz, Lugos, Miskolcz, Mohács, Nagy-Bánya, N.-Kanizsa, N.-Kőrös, N.-Szombat, Nyiregyháza, Ó-Buda, Pancsova, Pécs, Pozsony, Promontóra, Rima-Szombat, Soprony, Szalonta, Szegszárd, Szentcs, Szombat-hely, Varasd, Versecz, Zimony, Zombor, és Zombolya.

Némi fogadtatásban csak azok részesültek, kik az alsó gözhadjó, vagy a különféle vonatok közén közein, hiába néztek körül midőn Postrettek lábukat, hol és merre késett az üdvözölő ünnepi választmány az éji homályban? Nehány szerencsét kivéve, kiket magánosok vendégsetergetése ajánlt a választmány, a legnagyobb rész üres raktárakban s tanterekben, vagy saját székében töltött egy vagy két éjt. Az ünneplő ruhát s a sarkantyús csizmát több helyen nem csak hogy nem volt kivel, de még mivel sem volt kitisztítani, míg a mozdótalát a kut képviselt. De ez utóbbi végre is katonadolgo s oly nagyot nem nyom a latban, mint az, hogy sőt, dohos helyeken kellett északznok. Még hadifoglyoknak is külön szállást adnak.

Mindezösszevére és egyenkint azonban csak humoros oldalát fordítá kifelé s a dalárdások, néhány feketevérű kivételével, törhetlen jó kedvvel jártak el a próbákra, törhetlen jó kedvvel ettenek és ittanak s dícsérték Pöbus Apolló főpátró-

TARHÁZ.

nusukat, hogy kedvező pillantással nézte őket és ünnepeket s nem engedé, hogy holmi kárörvendő eső elmossa előttük.

Mig ő Buda várában sz. István napján az ország szent ereklyéjét átjatoson hordozák körül s a szertartást követő újvás primatialis diszlakomán egymást érte a hazát és királyt éltető pohárköszöntés, — melyek közül a főtárnokmester toaszja tünt ki leginkább — az alatt roppant tömeg, melyet még a Budáról áthullámzó sokaság is növelt, kettős sorba állva várta a dalárdák kivonulását a városigethez, hol a zenede negyedszázados ünnepeit méltóan akarták befejezni.

S egyenkint léptettek el mellettünk a zengő zászlóaljak, mind megtermett, derék férfiak s legények, kik elég erővel, bátorossággal s honszeretettel bírnak, hogy azt, mit a hymnusból megragadók kifejezéssel élneknek, valamint meg is tegegyék. Az ember szívét édes öröm s megnyugvás emel, midőn e huszáros alakokon végig nézhet, kik biztató dallal zengtek most szózatot jósunk nagy szavait: „még jöni fog, mert jöni kell!”

A Hunyady-induló harsogó hangjai mellett masiroztak a ligebe s riadó éljenek fogadák s kísérek a daliák dandárait, melyek mindegyike előtt a maga zászlóját vitték. Többnyire nehéz selyemből kő, popatás himezett s aranyos szalagokkal; csak egy volt köztük füstös és rongyos, de azért még is tetszett nekünk legjobban. A kun-szent-mártoniak lobogója volt ez, melyet már csakábban hurcolának meg, még pedig nem dícsőség nélkül.

A városligethe kiérve, szanaszét oszlottak a dalárdák. Egyik a páva-szigeten, másik a bímbós házbán, a harmadik itt, a negyedik amott. Mennyire jobb benyomást nyernek ők s nyernék magunk is, ha bármily lazán összebádt sátor alá, de közsően terítették volna nekik, miután az ilyes ősszejövetelek csak is az egyűvé tartozás, az egyesítés által válnak érdekessékké. Rend és fegyelem nem uralkodott ez elszórt torozásokon. A tón innen és túl levő vendéglők ugyan csinosan terítették meg asztalaikat, de ha őt annyi lett volna is, mind elfoglalják, miután nem csak dalosok, hanem nem-dalosok is meg szoktak szomszárni s chezni, s így történt, hogy sáska módjára rohantak meg minden szék, teríték s mint ilyenkor történni szokott, azok lakmároztak leginkább, kiknek erőt legkevésbé jussok volt. Itkezés után megint sorakoztak a dalárok s harsogó zeneszó mellett vonultak az állvány felé, mely mögött a dalárdás városok czimereivel díszített hangfogyó deszkafal állott.

Rendetlenleg itt, de még nagyobb a földszinten.

Valamennyi páholy s számozott ülés szerencsésen el lett adva, de hozzá senkiesem férhetett, sőt a legtöbb azt sem tudta, mely tájékon vannak a fizetett helyek. A szerencsétlen pandurok, kik csak néhány példányban válnak képviselve, mit is tehettek a roppant tömeg ellen, mely tekintet nélkül özőnlött el a fapadokon s durva művelői ketreczekben, melyek „páholy“ elnevezéssel tündökölték ez emlékezetes napon. — Láttunk 2125-ös jegyet, pedig ülés felényi sem volt, míg egy család, mely isten tudja mely véletlenből jutott el helyére, megütözközése azt tapasztalá, hogy páholyát még javában ácsolják. Az általános elégtelenség, utójára is mulatságos élcelésekben s kacajban nyilatkozott, a mint nem is lehetett másképp, midőn a lenge, csipkefűlős öltözeti hölgyeknek szánt külön helyen, nekividámult üveges tótok s széles mosolygású kuoserekek feszengetek.

A fizető község az állványra menekült, még pedig oly nagy számmal, hogy a dalárók csaknem leiszorultak onnan s kinnal bírtak Erkel körül sorakozni, ki e perczben emelé föl karjait, hogy Kölcsey lélekemelő hymnussal igazgassa. A közellátók tisztán hallották ugyan a második tenorokat, vagy álláspontjuk szerint, az első bassusokat; de a távolabbiaknál nagyon vékonyan jutott az énekből, melyet sem a hangfogyó, sem a tömörös összecsoportosulás nem birt megmenteni attól, hogy a dévaj szellő ezereleves ne kapdossa, szaggassa a zengeményt.

És jegyeit zsebre gyűrve, a jámbor fizető hallgatóság egészen hátravonult s a gyepru hevedre, jóízű el kezdett beszélgetni, míg amott hátul állítólag Mendelssohn „Sängergruss“-ja — Liszt „harci dala!“ jártak. Solo-előadások is történtek, de erről tán csak maguk a működők refe-

rálhatnának; kivülük tán alig hallotta valaki éneket.

Ezeknek utána, óriási éljenzések közt, újból a különféle korcsákba hullámozott a tömeg. Sült-ről s több jóaraló ételről le kellett mondani s el nem palástolhattuk rút irigységünket, midőn egy izzadó, sugárzó arcú családával láttunk, ki diadalmasan, noha tépett ruhával vitt chező, szomjas házi népének egy meszely szirt s két falat keserű turót.

Zene azonban mindenféle hangzott s az est lezálltával, sustorgó röppentyűk czikáltak a levegőben, míg a pávasziget bengáliai fényben tündökölt. *Hatvanegyre* teszik a jelen voltak számát s hogy Budapest minden jarmúve e napon el volt foglalva s hogy emberhal koczkázata nélkül a társas szekereken hely nem volt kapható: ily napon természetes. Azt a kih rendet is, a mi létezett, a község önmagának köszönheti; a városi huszároknak s rendőröknek, valamint a rendezősegnek is, vajmi kevés érdeme volt ebben. És mindennek ellenére, félremagyarázhatlan jó kedv uralkodott s még késő éjfélok dal, zene s kurjongatás zaibongott a városigethez, melynek nyugalmas madarai nyilván nem tudták mire vélni e szokatlan s hosszan tartó zajt. Be- s kifelé folyóvást tartott a népvándorlás, az omnibuszos lovak nyelve csaknem a földet érte, de a pityókósszekeres csapatok ostroma végső erőfeszítésekre nógatá a szerencsétlen párákat.

Gyönyörű látványt vala az égi mécsesekkel megrakott gesztenye-fasor s a tündéri világításban ragyogó lövölde, melyben reggelig táncoltak. A szél, mely nappal haragosan zúgott el utcáinkon s tereinken, homok-forgatogét hajtván maga előtt, estefelé lecsendesült, s jöllehet zajos, de nyugalmas, csillagos éj ragyogott a fáknak sötétlen bőlángoló csucsa fölött.

Nem tudjuk, kit vagy kiket tegyük felelőssé azért, hogy e befejező ünnepegy hajótörést szenvedett s így inkább azon körülménynek akarjuk betudni, hogy bizony mi még nem igen értünk az ilyesmik rendezéséhez s hogy e tekintetben a legkisebb német város is túlszárnyalna bennünket. De hiszen Németországban jóformán nem is tesznek egyebet, mint énekelni, tornázni s czélba löni s így nagy gyakorlati bírnak már a „sängergrussok“-ban s a „festhalck“ fölépítésében.

Egészben véve azonban mindamellet örüllünk ez ünnepegynek, mely a művészeti czelokon kívül egy új eszközült szolgál a találkozásra, érintkezésre, és ha kell, az óhajtott egyetértésre. S ezért tehat: Eljen, szászors is eljen!

Kedden a gyorsan nagy hirre kapott „Erzsébet oratoriumot“ czélszerű rövidítésekkel másodszor is előadák. Község ismét válogatott s roppant számmal, Lisztet ismét harsogó üdvözlesek fogadák, Pauline-Markovics Ilka ismét kedvesen s zajos tisztelet közt énekel, Bigio, ki ez alkalomra másodsor rándult le Pestre, újból kitéjté pompás hangját, a mint is Rabatinzkyt s Köszeghyt szintén őszinte dícsérté illeti. Kiti- nők válnak a női és férf-karok Wöhler és Engesser urak vezetésé alatt; az orchestrum pedig, melynek magvát a nemzeti színház zenekara képezé, derekasan viselte magát, s a nagy mester művét a legnagyobb szerencsével tolmácsolá. Fölseges est volt.

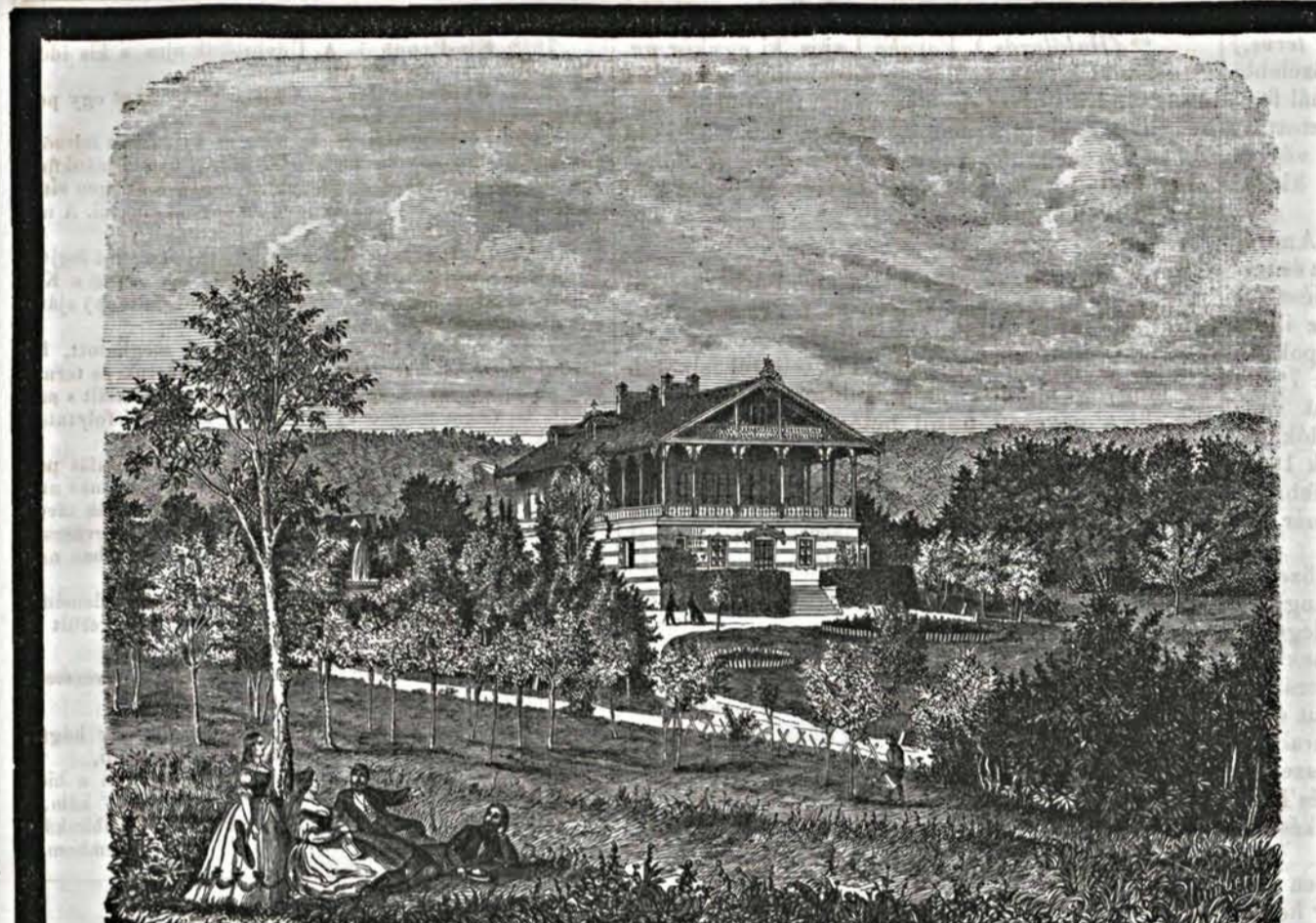
Liszt, mint gondolható, folytonos kitüntetések tárgya. Főthon gr. Károlyi Istvánnak, Szegszárdon b. Augustinak s Esztergomnak az ország bitoros főpapjának lesz vendége s már most igaz, hogy a jövő hét folytán jótékony hangversenyben zongoráznai is fog — mit nyilvánosan már 18 év óta nem tett.

Mire e sorok olvasónk kezébe kerülnek, a fővárosi élet régi kerékvágásába visszazökent, s ha a kezdődő ősz azzal nem biztatta bennünket, hogy a firdőző, faluzó s utazó pestiek maholnap visszatérnek tüzhelyeikhez, szinte elkedvetlenevedve horgaszatónk le fejtünk. Csak néhány hét s megkezdődik az ugynevezett ősi idény, midőn újból megnépesednek a színházak s a társas élet a falakon belül hajtja kellemes virágait.

Az árnyék s kabát megnyulik már s kevés hét múlva a napernyő rejtetet fölkeben fogja aludni téli álmát. Az uszodák már is néptelenek, csak néhány különöz fűrdek még a Duna hűvös vízében s ez is csak a hircért teszi. Forgó János.

HIRDETÉSEK.

A legszebb villa eladása a Svábhegyen.

A tájvilág pompásan fekvő, néhai Perger Ferenc villája a budai hegyekben, tekintve annak pazar építési modorát s mesterkezék által készített elődizsítését, e hirdményünk bevezető föliratát tökéletesen igazolja. A meglepő stílus villagiatúrák, változatos kertek, az erdő közepett egy ügyes kertészkezek által a legnagyobb szorgalommal s angol mintára alkotott park létezik, mely zöldel s a leg-tarkább színekben virágzik, nemes fa-fajok, változékony virágcsoportokkal — ez valóban oly telepítvény, mely két tized év óta a legnagyobb előszere-ttel — nemcsak a természet szépségének, hanem a kertművelésnek is ápolatott, — most a legteljeseb pompájában ragyog.

A szép tuskulánium, mely 13 hold tért foglal el magában, a hegy keleti részén csendesen alábontakozó földtérén s a legbujább növényzet közepett fekszik. A villa magában, kellemes izlésű svajczi stílusban Y b l hárveves építész által épített, ellátva foktérrel (Terrassen) és termekkel s minden a divatvilágnak megfelelő kényelemmel, s mely egyáltalában a legeskerültebb urasági házat képviseli.

A villa közelében, facsoportozatokkal maszkirózva fekszik egy kis épület, mely a házfelügyelő

s cselődségnek áll rendelkezésre; ettől távolabb két épületből álló s minden kívánalomnak megfelelő gazdasági major, két e tájékon igen ritka és soha ki nem száradó kútjal.

Ezek, valamint egy kis fürdőház, egy tetőzött s tarkavegyületű üvegekkel díszített kilátás, s jelszen elintéztet s e gazdag telepítvényben előnyösen be-illesztett dísz-, gyümölcsös- és zöldégek kertek, vég-tére termő szántóföldek s egy öserdővel környez-tettek. A gyalog- és kocsisutak jól vannak kavicsolva, s a vízcsatornák kövel kirakva, s mindezek a legjobb s legdiszeseb karban tartatva. E birtok nem-csak egyedül Buda hegycsoportozatának legkiesb vidékén fekszik, hanem e fölött még a legdiszeseb távkilátással pompázik több hegylánczolatlan keresz-tül, ezek közt a hatalmas Dunafolyam és Buda Pest imposant diorámája, — s ott végződnek, hol a lát-határ és föld egymásban ölekeznek. E tárgyban szó- vagy írásbeli tudósítással (bérmentes levelekre) s a mezei jószág különleges leírásával — mely jutá-nyos eladatik — szolgál: 1264 (1)

PERGER MÁRIA asszony
Pesten, váci-utca 17-dik szám alatt, 1-ső emelet.

Van szerencsém magas uraságoknak és a t. ez. gazdaköröségnek

takarmányfűlesztő-gőzgépeimet

ajánlani, melyek az ideai pesti gazdasági kiállításán első rendű éremmel díjaztattak, és nevezetesen már több ur-

Eisele József,
Pest, Steiner-utca, a vasút-közelében

1244 1/2 (2-3)

JOEL ÉS KELLER

a „jegyesek“-hez czimzett

ujjonnan megnyitott

vászon- és fehérárú raktára

Pesten, a bécsi utcában,

ajánlja jól berendezett

rumburgi, hollandi, irlandi, kréasz-, fonal- és sziléziai vásznak,

asztalneműk-, kávé-, törülköző- és vászonzebkendők-, asztal- és ágyszerítékek-, fehér és színezett csinvat és kanavász-, nanking-, színezett perkal-, mindenféle fehérneműk-, fehér és színezett parket-, pikét-szoknyák- és terítők- és minden e szakmába vágó cik-kekből álló készletét a legjutányosra szabott ár mellett.

1242 (4-6)

A szülékhez.

Komoly figyelmeztetés.

A tisztelt közönség gyermekei egészségéi állapotának megszerzése és a meglévőnek fentartása tekintetéből az általam feltalált és kiállított biztos hatású

„giliszta-csokoládé“

óhajtván megszerzeni, e törekvésében — már többször — hamisítva utazott készit-ménynyel lón rászédetve, hogy azok, kik egy az enyimbhez hasonló minőségű és hatású sa-ját készitményüket szolgálják ki, nyilvános csalási bünt követnek el, mert az én készit-ményem egy oly titok, melyet csak magam bírok és meg senkivel sem osztottam meg. Eandélfogva figyelmeztetem a t. közönsé- get, sziveskedjék ez ügyben bővebb tapasz-talás szerzése tekintetéből egyszer egyre-nem tölem megrendelni, a mely alkalommal a küldeményhez csomagolva nyeredő uta-sító könyvecskémből, egyéb hasznos tapasz-talaton kívül, tisztelt bizományosim név-jegyzéke is átnézhető, kiknek száma mint-egy 300-ra rug. ezeknél saját készitményü „giliszta-csokoládé“ mindenkor kapha-tó. De ily helyekről is csak azon szelők- kéért állhatok jót, a melyek gyönyölei-ken sajátkezü nevalárisón hü lenyomatát viselik.

E figyelmeztetésem szükséges volta kitü-nik a többi között különösen ez alábbi levléből is:

T. Krőczér Ágoston urnak Tokajban!

Uraságodnak bizonyosan jól fog esni a tudósítás, hogy „giliszta-csokoládé“ hatása csudálatos nagyszerű volt. És csak-ugyan sajnálatos volna, ha önnök titka idő-jártával nem kerülne nyilvánosság elé, mert, daczára a vegyészeti nagybani előhaladásá-nak, az utanzott „giliszta-csokoládé“ az önéhez semmi tekintetben sem hasonlítható. Megkülönböztetett mely tisztelettel.

Jászka-Bratán (Horvátországban), január hó 20-án 1865.

Wiesner Hugo m. k., földbírtokos.

A megrendelések posta útján utánvétellel történhetők, 1 darab 20 kréit; csak nálam Tokajban 6 darab 1 forint.

PESTEN kapható **Török József**, gyógyszerész király-utca 7-dik szám alatt, és **Thalmaier** és tarsa urnaknál.

Krőczér Ágoston, 1265 (1-6) gyógyszerész Tokajban.

Kitünő zongora.

Egy egész jó állapotban levő 6 és 1/2 ok-távú zongora jutányos áron kéz alatt el-adandó. Aranykéz-utca, 5. sz. II. emelet, 11 szám. 1259 (3-3)

Mindennemő takarópapíros (Makulatur)

kapható Pesten, egyetem-utca 4-ik sz.

Csak a jelen pesti vásár alatt mindennemű vászonárú végképeni eladása.

nagyhid-utca 14. sz. a., Warmann-féle házban.

Ez alkalommal egy megbukott esődtőmegekből átvett rumburgi és hollandi vász-nak, rumburgi asztal-kész-tek, törülköző-kendők, kanavásznak, és 2000 darab a leg-szebb rumburgi vászon férfi és női ingek, m-lyek minőségére nézve kitünők és olcsók

50%, a gyári áron alól olcsóbbért

el fognak adatni.

A vászonárú valóságáért és teljes röfmetértékért jóállás biztosítottik.

Férfi-ingek, a legjobbféle rumburgi vagy hollandi vászonból, melynek ára ezelőtt 6, 8, 10 ft. volt, most csak 3, 4, 5 forint a legfinomabbak.

Férfi-gatyák, valódi rumburgi vagy házi vászonból, a magyar gatyák 1 db. ára 2 ft., félmagyar 1 ft. 60 kr.

Női-ingek, rumburgi vagy hollandi vászonból, melyeknek az ára ezelőtt kétszer annyi volt, most csak 2 ft. 80 kr. 3 ft. 40 krig a legfinomabbak.

Női-ingek, rumburgi vagy hollandi vászonból, finom himézsel, melyeknek az ára ezelőtt háromszor annyi volt, most csak 3 ft. 50 kr. 4-5 ft. 100 krig a legfinomabbak.

1 tucsat kisebbszéri fehér vászon zsebkendő, előbb 2-4 ft., most csak 1 ft. 20 kr. — 2 ft. 100 krig

1 tucsat nagyobbszéri fehér vászon zsebkendő, előbb 4-8 ft., most csak 2 ft. 50 kr. — 4 ft. 100 krig

1 tucsat legnagyobbszéri rumburgi vászon zsebkendő, előbb 10-15 ft., most csak 5-7 ft. 100 krig

1 db. damasz asztalterítő 6 személyre, most csak 5, 6, 7-8 ft. 100 krig a legfinomabbak.

1 tucsat damasz asztalterítő 12 személyre, most csak 10, 12, 15-16 ft. 100 krig a legfinomabbak.

1 tucsat damasz asztalterítő vagy konyhakendő most csak 2 ft. 50 kr.

1 vég 30 rőfös jóféle fehér fonalvászon, előbb 18 ft., most csak 9 ft.

1 vég 30 rőfös kitünő kréaszvász, előbb 22 ft., most csak 11 ft.

1 vég 37 rőfös kékfonalvászon, előbb 28 ft., most csak 14 ft.

1 vég 30 rőfös rumburgi vászon, előbb 30 ft., most csak 15 ft.

1 vég 40 rőfös hollandi cérnavászon, előbb 28 ft., most csak 14 ft.

1 vég 38 rőfös rumburgi cérnavászon, előbb 35-40 ft., most csak 15-20 ft.

1 vég 50 rőfös hollandi vászon, előbb 40-60 ft., most csak 20-25 ft.

1 vég 50 rőfös legfinomabb irlandi vászon előbb 50-60 ft., most csak 25-30 ft.

1 vég 54 rőfös kitünő rumburgi vászon, most csak 25, 27, 29, 33, 36, 40-50 ft. 100 krig a legfinomabbak.

Mesés olcsó áron kaphatók továbbá 1/4 és 1/2 rőfös széles vásznak lepedőkre varrás nél-kül, vászon és gyapot csinvat, kanavásznak s a legszebb cachemirok, asztal- és ág-terítők minden színben.

Mindazok, kik 25 forintot tul árucikkéket vásárolnak, az összeghez megfelelőleg, egy igen csinos tárgy kapnak ráadásul.

Levelell megrendelések a pénzüsszeg beküldése mellett vagy postai utánvétellel, a legteljesebben megjelölve.

A levelek elkészítésnek czimzendők:

An S. Meth, grosse Brückgasse Nr. 14 Pest.

Férfi-ingek megrendelésénél a nyakbőségük szükségeltetik. 1253 (3-4)

PETROLEUM

55 foknyi melegségű meg nem gyuladható tiszta, hamisítlan minőségű **Petroleum**, **Petroleum-lámpák**, a legnagyobb választékban és szerlelt olcsó árakért, továbbá **henger lámpa-üvegek**, melyek a folytonos sztrépedésnek nincsenek kitéve, s melyek ha egy keveset drágábbak is, de kitünő minőségűknél fogva mégis tetemes megtakarítást eszközölnek, a következő nevezet alatt kaphatók:

Mendl's Petroleum-Cylinder,
a cylinderek mindegyike M. betétvel van jegerve. Árszabályok és mustra-könyvecskék kívánatra bérmentesen küldetnek meg.

MENDL ISTVÁN Pesten,
raktár király-utca 18-dik szám, gyár nagy diófa-utca 10-dik sz. a. 1246 (3-6)

Igérvények

1864-iki egész sorsjegyekre, húzás szept. 1-én 2 ft. — kr. főnyeremény 200,000 ft.;

Pály-sorsjegyekre, húzás szept. 15-én 2 ft. 50 kr. főnyeremény 30,000 ft.;

Credit-sorsjegyekre, húzás okt. 1-én 3 ft. 50 kr. főnyeremény 200,000 ft.

Bélyegdíj 50 kr.

Eféle sorsjegyek eredetiben, valamint részletfizetés mellett is kaphatók

KANITZ és TÁRSA 1258 (2-3)
pénzváltó-irodájában Pesten, színház-tér 4. sz. a.

Minden gyomorba és váltólázban szenvedőknek nagy-ajánlandó

DR. PEARCE EDW. 1267 (1-3)
szabadalmazott

GYOMORSZESZE

(Magen-Essenz)

kitünő segédszer minden gyomorba ellen, ugymint: elromlott gyomor, étvágyhiány, gyomor-émelygés, rögzött gyomorgyengeség és ros emésztés, savanykészs, gyomorergetés, fellúvadás, gyomorgörös, fejfájás (ha t. i. ez a gyomorból származik), váltóláz stb.

Főraktár egész Magyar-, Erdély-, Horvát-, Tót- és Dalmát-országokra nézve:

PESTEN TÖRÖK JÓZSEF

gyógyszerész urnál, király-utca 7-ik szám alatt, kihez mindazon vidéki gyógy-szerész urak, kik raktárt kívánnak átvállalni, sziveskedjenek fordulni.

BÉCSRE és a többi koronaországokra nézve a főraktár **WEISS JÓZSEF** gyógyszerész urnál létezik Bécsben. Tuchlauben Nr. 27.

Azokon kívül még léteznek raktárak következő g. gyógyszerész urnaknál:

Aradon: Szarka János.	Jászán: Odj Károly.	Poszonyban: Piszatory B. Schneberger D.
Baan: Bartovics István.	Jolsvan: Malácz Béla.	Rimaszombatban: Hamal-jár K.
Bátaszéken: Pasch Lajos.	Kolozsvárt: Hincz D. és Wolf János.	Rosnyón: Posch J. J.
Brassóban: Stiehler Ede „a fehér templomban“.	Lugoson: Kronetter F.	Sarbagárdon: Trsztyánzki Károly.
Csacszau: Bentsáth Fiedl.	Magyar-Ovárt: Sziklay Antal.	Szegeden: Aigner Károly és Meák Gyula.
Czibreen: Vekerle János.	Makón: Nagy Adolf.	Szent-Miklóson: Haluska Péter.
Debreczenben: Borsos F.	Miskolcon: Balogh Istv.	Szénér-Varlallyan: Gerber Ödön.
Egerben: Ertinger Ignác.	Módoson: Jezovits Zsigmond.	Szükszón: Aichmann József.
Eszéken: Karolovics M. és Deszthly István.	Monoron: Demtsa Konstantin.	Temesvárt: Pecher J. E.
Daruvár-füredben: Kuschevitch A. L.	Munkácson: Gottier Lip.	Tokajban: Krötzér Agost.
Göllnitzben: Brujmann K. Ede.	Nagy-Lakon: Lenhard J.	Tornallyan: Liptay J.
Gyöngyösön: Koczianovich J.	Nagy-Mihályban: Czibur Bertalan.	Ungvaron: Bene L.
Győrött: Némethy Pál.	Nasiezban (Szlavoniában): Meryik András.	Uj-Bauyan: Nickel Odón.
Hajdu-Dorogon: Tanács Mihály.	Oroszában: Székány Istv.	Varasdon: Lellis Ede.
Hllok: László Frigyes.	Pecsett: Nenditwich Vilms.	Zagrabban: Mittelbach Zs.
Janosházaan: Kossa Guszt.	Pecsett: Nenditwich Vilms.	Zagrabban: Mittelbach Zs.

Ára egy üvegesnek, használati utasítással együtt, 1 forint.

Postán küldve a pakolásért 20 kr. több.

Isméti eladókknak illendő engedék adatik.

A számos, ezen szesz jeles hatását elismerő bizonyítványi között újabb korban érkezett be a következő levél:

T. cz. **TÖRÖK JÓZSEF** gyógyszerész urnak Pesten.

Bécs, június 13-án 1865.

Kénytetve vagyok uraságodat felkérni, hogy nekem azon kitünő dr. Pearce-féle gyomor-szeszből néhány üveggel sziveskedjék ismételve küldeni, s különös öröme szolgál önnel tudatni, hogy gyomorantalmimnál e szesz a legjobb hatást eszközölte. mért is kötelességemül ismerem azt mindenkinek tovább ajánlani. Tisztelettel

PARTISCH.
szállitmányos Schuller és Bondi urnaknál, Seilerstätte Nr. 2.

KALAP-RAKTÁR.

Alfirotnak van szerencsése a t. ez. közönséget ezennel tisztelettel arról érte-síteni, hogy raktárát legújabbban a legkülönműbb formájú

férfi, női és gyermek-kalapokkal

gazdagon felszerelte; ugyanott mindennemű kalapok divatszűrűsítettnek s általa-kítottak, s pedig úgy, hogy a férfi-kalapokból női-kalapok s megfordítva kívánat szerint a legtisztábban felkészítve elkészítetnek. Gyártmányaim bálalásig a leg-jutányosabbak.

Kaphatók nálam továbbá kalapok havi kölesönre, a legnagyobb választékban.

Müller Tamás,
1262 (2-3) király-utca, a „fekete macskához“.

Lég-viz (Luftwasser)

mint hűsítő ital különösen azok számára, kik aranyérben szenvednek — rendes használatra ajánlatik, megbecsülhetlen hatással bír továbbá rögzött főfaja-sok, fejköszvény, mellszorongás, emésztési bajok, altesti bántalmak, lépkör és duccások esetében és az epe elkülönítés megtamadásánál.

1 palack ára 40 kr.

Valódi minőségben kapható: Pesten, **TÖRÖK JÓZSEF** gyógyszerész urnál, király-utca 7-dik sz. a. 1229 (8-12)

